

ANALYYSI NRO 02/2020

DEMOKRATIA JA ILMASTOTOIMET POHJOISMAISSA – YHTEINEN SUUNTA, ERILAISET RATKAISUT

5 000 vastaajaa Pohjoismaissa osallistui kattavaan kyselytutkimukseen pohjoismaisesta yhteistyöstä, ilmastosta ja demokraattisesta osallisuudesta. Tulosten mukaan Pohjolan asukkaat ovat huolissaan kehityksestä ja pitävät ilmastoa ja ympäristöä Pohjoismaiden tärkeimpänä yhteistyöalueena. Heillä on myös hyvin monenlaisia mielipiteitä siitä, mitkä ovat parhaita toimenpiteitä ja miten hyvin he uskovat poliitikkojen ratkaisevan ilmastokriisin. Raportissa tuodaan esiin ne haasteet ja mahdollisuudet, joihin pohjoismaiset demokratiat törmäävät tehdessään työtä ilmaston ja ympäristön tulevaisuuden puolesta.

Sisällys

Esipuhe	5
Tiivistelmä	7
Johdanto.....	10
Pohjoismaiden väestön asenteet ilmastoon ja ympäristöön	13
Maiden väliset erot	18
Taustatekijät.....	24
Päätelmät ja pohdinnat	33
Liite	36

”

**On aika valjastaa Pohjolan
vahvuus ilmaston hyväksi
ja antaa asialle korkein
prioriteetti**

Esipuhe

Covid-19 on kevään 2020 aikana hallinnut poliittista asialistaa ja kriisitilanne jatkuu maailmassa vielä pitkään. Samalla on kuitenkin tärkeää säilyttää katse niissä pitkän aikavälin kysymyksissä, jotka ovat ratkaisevia hyvinvoinnillemme ja planeettamme tulevaisuudelle.

Ilmastokysymyksessä tarvitaan uusia toimia ja tavoitteellista politiikkaa. Tilanne on vakava, ja työn jatkamiseksi tarvitaan päästöjen vähentämiseen ja hiilineutraaliuteen tähtääviä uudistuksia.

Pohjoismaat ovat osoittaneet kerta toisensa jälkeen olevansa vahvempia yhdessä. Agenda 2030 ja Pariisin sopimus osoittavat suunnan, mutta meidän on tehtävä työmme entistä tavoitteellisemmin ja nopeammin. Kehittämällä tietoa ja vaihtamalla kokemuksia löydämme uusia ja innovatiivisia pohjoismaisia ratkaisuja. Saavutamme tuloksia osallistamalla ihmisiä, organisaatioita ja yrityksiä.

Pohjoismaiden ministerineuvosto on laatinut pohjoismaiselle yhteistyölle uuden vision, jonka mukaan Pohjolasta tulee maailman kestävin ja integroitunein alue vuoteen 2030 mennessä. Resurssiemme avulla muokkaamme tulevaisuutemme entistä paremmaksi. Keskitymme erityisesti ilmastoon. On aika valjastaa Pohjolan vahvuus ilmaston hyväksi ja antaa tälle asialle korkein prioriteetti.

Me voimme muuttaa elämäntapaamme, tuotantoa ja kulutusta sekä varmistaa kulutuksen ja luonnonvarojen vaalimisen välisen tasapainon sekä maalla että merellä ja saavuttaa siten kestävä kehityksen tulevaisuudessa. Samalla meidän on varmistettava demokratian, osallisuuden, integroinnin ja liikkuvuuden toteutuminen. Ratkaisut ovat suoraan edessämme. Hiilineutraali energiatuotanto ja liikenne, vihreät investoinnit, kierto- ja biotalous. Innovointiin perustuva vihreä talous luo työpaikkoja ja varmistaa kilpailukyyn.

Olemme tässä raportissa tutkineet, mitä mieltä Pohjolan asukkaat – Suomessa, Ruotsissa, Norjassa, Tanskassa ja Islannissa sekä Ahvenanmaalla, Färsaarilla ja Grönlannissa – ovat ilmastokysymyksestä ja muutamista ilmastopolitiikkaan vaikuttavista tekijöistä. Tuloksista tärkein on ehkä se, että Pohjolan asukkaat pitävät ilmastoa Pohjoismaiden tärkeimpänä yhteistyöalueena.

Raportin ovat kirjoittaneet Pohjoismaiden ministerineuvoston sihteeristön analyysi- ja tilastoyksikön Andrea Skjold Frøshaug ja Ulf Andreasson. Raportti sisältyy analyysi- ja tilastoyksikön raporttisarjaan, joka käsittelee pohjoismaisesta näkökulmasta tärkeitä ajankohtaisia asioita. Raportin ovat rahoittaneet kestävä kehityksen pohjoismainen asiantuntijaryhmä sekä Pohjoismainen lapsi- ja nuorisoyhteistyön komitea NORDBUK. Kyselytutkimuksen toteutti Novus Pohjoismaiden ministerineuvoston toimeksiannosta. Norstat teki haastattelut Suomessa, Ruotsissa, Norjassa, Tanskassa ja Ahvenanmaalla. Islannissa haastattelut hoiti Gallup, Färsaarilla DMA ja Grönlannissa HS Analysis Novus/Norstatin alihankkijoina.

Kööpenhaminassa toukokuussa 2020

Paula Lehtomäki

Pohjoismaiden ministerineuvoston pääsihteeri

Tiivistelmä

Pohjoismailla on erinomainen lähtökohta käsitellä ilmastokysymystä rakentavalla tavalla. Väestö tukee yleisesti ottaen hyvin laaja-alaista ilmastopoliittia maissa, joissa on toimivat hyvinvointijärjestelmät. Kun maan energiantuotannosta suuri osa on uusiutuvaa energiaa, väestö yleensä tukee siihen investoimista myös jatkossa.

Ilmastonmuutoksen asettamasta haasteesta selviytyminen edellyttää sosiaalisen kestävyys huomioon ottamista. Jos haluamme yhdistää hyvinvoinnin ja ilmastokysymykset, on tärkeää ymmärtää asenteiden taustoja ja laatia niiden perusteella soveltuvat poliittiset strategiat. Vihreä murros vaikuttaa oletettavasti eri tavoin erilaisiin ryhmiin yhteiskunnassa. Tuotantorakenteiden ja kulutustottumusten muutokset voivat synnyttää eriarvoisuutta ja konflikteja. Sen vuoksi hyvinvointipolitiikan on oltava sellaista, että se luo synergiaetuja ympäristökysymyksiin ja että asukkaat pitävät sitä hyväksyttävänä ja oikeudenmukaisena.

Pohjoismaiden ministerineuvosto on sen vuoksi toteuttanut kyselyn, johon osallistui lähes 5 000 vastaajaa Suomessa, Ruotsissa, Norjassa, Tanskassa ja Islannissa sekä Ahvenanmaalla, Färsaarilla ja Grönlannissa. Vastaukset on painotettu eri maiden väestön ikä- ja sukupuolijakauman mukaan. Olemme halunneet selvittää erityisesti nuorten (16–25-vuotiaat) tilanteen, ja ikäryhmä on sen vuoksi ylliedustettuna haastatteluissa. Nuorten painoarvoa on kuitenkin vähennetty siten, että heidän osuutensa vastaa suhteellisesti kunkin maan väestörakennetta.

Tutkimus voidaan tiivistää seuraaviin pääkohtiin:

Ilmasto ja ympäristö poliittisella asialistalla

- Kahdeksan kymmenestä Pohjolan asukkaasta on huolissaan ilmastonmuutoksesta. Tilanne on sama kaikissa Pohjoismaissa.
- Lisäksi kahdeksan kymmenestä on sitä mieltä, että Pohjoismaiden tulee olla ilmastotyön edelläkävijöitä. Vastaajista 53 prosenttia on sitä mieltä, että ilmastotoimien tavoitteena tulee olla päästöjen vähentäminen Pohjolan ulkopuolella, kun taas 41 prosenttia haluaa vähentää päästöjä Pohjoismaissa.
- Vastaajia, joiden mielestä ilmasto ja ympäristö ovat Pohjoismaiden tärkein yhteistyöalue, on kaksi kertaa niin paljon kuin vuonna 2017, jolloin esitettiin sama kysymys. Kasvu on huomattavaa vain kahdessa vuodessa. Toisena tulevat puolustus- ja turvallisuuskysymykset, jotka olivat listan kärjessä 2017.

Luottamus poliittiseen järjestelmään

- Asukkaista joka toinen tuntee suurta tai melko suurta yleistä luottamusta maansa poliittiseen järjestelmään. Samalla tutkimus osoittaa, etteivät asukkaat yhtä suuressa määrin luota siihen, että poliitikot pystyvät ryhtymään tarvittaviin toimiin ilmastonmuutoksen hallitsemiseksi. Monet ovat huolissaan siitä, että poliittinen järjestelmä on liian hidas ilmastonmuutoksen asettamissa haasteissa.

Mitä Pohjolan asukkaat tekevät ilmaston puolesta tällä hetkellä, ja millaisiin toimiin olemme valmiit jatkossa?

- Viime vuoden aikana 90 prosenttia vastaajista on lajitellut jätteensä ja 65 prosenttia on ostanut aikaisempaa vähemmän vaatteita ja muita kulutustuotteita sekä enemmän kierrätettyä ilmastoon liittyvistä syistä. Hieman yli puolet vastaajista on syönyt enemmän vegaani- tai kasvisruokaa ja käyttänyt ympäristöystävällisiä kulkuvälineitä. Vastaajista aikaisempaa harvemmat ovat viimeisen vuoden aikana olleet mukana ympäristöjärjestön toiminnassa (11 prosenttia), osallistuneet mielenosoitukseen (11 prosenttia) tai liittyneet poliittiseen puolueeseen (7 prosenttia).
- Kun tarkastelemme vastauksia kysymykseen, mitä kukin voisi tulevaisuudessa tehdä ympäristön eteen, näemme monien asioiden olevan ennallaan. Yhtä monet ovat esimerkiksi valmiit jatkamaan kierrätystä ja vähentämään vaateostoksia. Hieman useammat haluavat käyttää ympäristöystävällisiä liikennevälineitä (nousua 54:stä 67 prosenttiin) sekä vaihtaa kotonaan uusiutuvan energian käyttöön (aikaisemmin 30, nyt 48 prosenttia). Entistä useammat pohjoismaalaiset vastaavat myös voivansa tehdä enemmän ilmaston puolesta aktivoitumalla poliittisesti, liittymällä ympäristöjärjestöön (+13 prosenttipistettä) tai osallistumalla mielenosoitukseen (+16 prosenttipistettä).

Taustatekijät

- Joillakin alueilla vastaajat eroavat toisistaan demografisesti, mutta pääasiallisen vaikutelmamme mukaan sukupuolella, koulutuksella ja iällä ei ole mainittavaa vaikutusta, joten ryhmien mielipiteet ovat kokonaisuudessaan melko samanlaiset. Jotakin eroja kuitenkin on.
- Naiset ovat miehiä enemmän huolissaan ilmastonmuutoksesta, ja ilmastoa ja ympäristöä tärkeimpänä yhteistyöalueena pitävistä suurin osa on naisia.
- Koulutustausta vaikuttaa vain vähän ilmastoasenteeseen, mutta sitäkin enemmän poliitikkojen nauttimaan yleiseen luottamukseen. Korkeasti koulutetut tunsivat suurempaa luottamusta poliittiseen järjestelmään.
- Maantieteellinen asuinalue (luokittelu: "suuret pääkaupungit", "pääkaupunkia ympäröivät työssäkäyntikunnat", "muut suuret kaupungit", "keskisuuret kaupungit", "pienet pääkaupungit" ja "muut kunnat") vaikuttaa tasaisesti Pohjoismaiden asukkaiden mielipiteisiin. Esimerkiksi suurten pääkaupunkien ja suurten kaupunkien vastaajista aikaisempaa suurempi osa on huolissaan ilmastonmuutoksesta – 89 ja 82 prosenttia,

verrattuna muiden kuntien 74 prosenttiin. Suurten pääkaupunkien asukkaat (50 prosenttia) ja työssäkäyntikuntien asukkaat (55 prosenttia) pitävät ilmastoa ja ympäristöä tärkeämpänä yhteistyöalueena kuin muissa kunnissa asuvat (42 prosenttia). Sekä suurten että pienten pääkaupunkien asukkaat pitävät tärkeänä päästöjen vähentämistä Pohjolassa, 53 ja 58 prosenttia, kun vastaava luku muissa kunnissa on vain 37 prosenttia.

Nuoret (16–25-vuotiaat)

- Kuten on mainittu, olemme halunneet selvittää tutkimuksessa erityisesti nuorten näkemystä ilmastomuutoksesta. Tutkimus osoittaa kaikkien ikäryhmien olevan yhtä huolestuneita ilmastomuutoksista – nuoret eivät eroa tässä muista ikäryhmistä.
- Nuorista kuitenkin huomattavasti useammat ovat olleet ympäristöpoliittisesti aktiivisia: 11 prosenttia nuorista on harjoittanut kansalaistottelemattomuutta, kun vastaava luku vanhempien ikäryhmässä on 2 prosenttia. 19 prosenttia nuorista on osallistunut mielenosoituksiin, kun vastaava luku yli 45-vuotiaiden ryhmässä on 7 prosenttia. 17 prosenttia nuorista on ollut mukana ympäristöjärjestön toiminnassa, kun vastaava luku muissa ikäryhmissä on noin 10 prosenttia.
- Nuoret erottuvat selkeämmin siinä, että heistä suurempi osa haluaa tehdä ilmaston puolesta tulevaisuudessa enemmän kuin he viimeisen vuoden aikana ovat tehneet: Nuorista 34 prosenttipistettä useampi olisi valmis vaihtamaan kotonaan käyttämänsä energian uusiutuvaan energiaan, kun luku 66 vuotta täyttäneiden keskuudessa on kaksi prosenttipistettä. Nuorista 23 prosenttipistettä useammat voivat ajatella osallistuvansa ympäristöorganisaation toimintaan tulevaisuudessa, kun luku 66 vuotta täyttäneiden keskuudessa on neljä prosenttipistettä. Huomattavasti suurempi osa nuorista sanoo myös olevansa halukkaita kansalaistottelemattomuuteen kuin muissa ikäryhmissä.
- Nuoret naiset ovat paljon halukkaampia osallistumaan ympäristöpolitiikkaan tulevaisuudessa kuin ikäisensä miehet ja muiden ikäryhmien vastaajat.

Johdanto

Vihreän murroksen vaatimien uudistusten perusteella on todettu, että Pohjoismaiden yhteiskuntien ja väestön on valmistauduttava merkittäviin muutoksiin. Tämä raportti antaa kuvan siitä, miten Pohjoismaissa suhtaudutaan erityisesti ilmastokysymykseen. Tutkimus perustuu puhelinhaastatteluna toteutettuun kyselyyn, johon vastasi lähes 5 000 asukasta Suomesta, Ruotsista, Norjasta, Tanskasta ja Islannista sekä Ahvenanmaalta, Färsaarilta ja Grönlannista.

Näkemyksiä ilmastomuutoksesta tarkastellaan myös laajemmin; vastaajilta kysytään muun muassa sitä, luottavatko he yleisesti poliittiseen järjestelmään ja siihen, että poliitikot pystyvät ryhtymään tarvittaviin toimiin. Lisäksi kysymysten avulla pyritään selvittämään, mitä yksittäiset vastaajat tekevät ilmaston puolesta tällä hetkellä ja mitä he ovat valmiita tekemään tulevaisuudessa. Tutkimus kattaa myös erityisen pohjoisen ulottuvuuden. Pohjoismaissa tehdään perinteisesti yhteistyötä sekä pienissä että suurissa poliittisissa uudistuksissa. Mitkä asiat ovat väestön mielestä tällä hetkellä tärkeitä yhteistyöalueita? Vastauksia voidaan verrata noin kolme vuotta sitten esitetyn melkein samanlaisen kysymyksen vastauksiin, jolloin voidaan havaita suuria muutoksia suhteellisen lyhyessä ajassa.

Raportissa esitetään kaikissa Pohjoismaissa saadut vastaukset yhdessä sekä eri maiden/alueiden tulokset erikseen. Miten ne eroavat toisistaan? Vastaukset ryhmitellään iän, sukupuolen, asuinpaikan ja koulutustaustan mukaan.

Raportin tarkoitus voidaan poliittisesta näkökulmasta muotoilla seuraavasti: Vihreän murroksen voidaan odottaa vaikuttavan eri tavoin eri yhteiskuntaryhmiin. Tuotantorakenteiden ja kulutustottumusten muutokset voivat synnyttää eriarvoisuutta ja konflikteja. Sen vuoksi hyvinvointipolitiikan on oltava sellaista, että se luo synergiaetuja ympäristökysymyksiin ja että asukkaat voivat pitää sitä hyväksyttävänä ja oikeudenmukaisena. Jos haluamme yhdistää hyvinvoinnin ja ilmastokysymykset, on tärkeää ymmärtää asenteiden taustoja ja laatia niiden perusteella soveltuvat poliittiset strategiat.

Niiden maiden asukkaat, joissa on laaja hyvinvointijärjestelmä, ovat yleisesti valmiita tukemaan laajaa ilmastopolitiikkaa.

Pohjoismaiden lähtökohdat ovat erinomaiset. Aikaisemmat tutkimukset ovat osoittaneet, että niiden maiden asukkaat, joissa on laaja hyvinvointijärjestelmä, ovat yleisesti valmiita tukemaan laajaa ilmastopolitiikkaa. Lisäksi sellaisten maiden väestö, joissa energiantuotannosta suuri osa on uusiutuvaa energiaa, tukevat yleensä siihen investointia myös jatkossa. Paljon fossiilisia polttoaineita käyttävien maiden asukkaat eivät sen sijaan kovin todennäköisesti tue investointia uusiutuvaan energiaan, koska he ovat huolissaan niistä yhteiskuntataloudellisista seurauksista, joita energiasektorin vihreä murros aiheuttaa.¹

¹ Fritz M. & Koch M., Public Support for Sustainable Welfare Compared: Links between Attitudes towards Climate and Welfare Policies, Sustainability (2019).

Menetelmä

Kyselytutkimus toteutettiin joulukuun 2019 ja helmikuun 2020 välisenä aikana, ja siihen osallistui yhteensä 4 734 vastaajaa eri puolilta Pohjoismaita. Kaikki haastattelut tehtiin puhelinhaastatteluina. Suomessa, Ruotsissa, Norjassa ja Tanskassa tehtiin kussakin 800 haastattelua. Islannissa tehtiin noin 530 haastattelua ja Ahvenanmaalla, Färösaarilla ja Grönlannissa noin 300 haastattelua kussakin.

Tiedot on painotettu asianomaisen maan väestön ikä- ja sukupuolijakauman mukaan. Myös maat on painotettu keskenään siten, että asukasluvultaan suurimman Ruotsin painoarvo kokonaistuloksissa vastaa 37,1:tä prosenttia, kun taas asukasluvultaan pienimmällä Ahvenanmaalla luku on 0,1 prosenttia.

Otoksessa on enemmistö nuoria, koska olemme halunneet tarkastella erityisesti nuorten asenteita ilmastoon. Nuorten painoarvoa on kuitenkin vähennetty tutkimuksessa siten, että he vastaavat suhteellisesti omaa osuuttaan jokaisen maan väestöstä.

Virhemarginaali on kokonaistasolla laskettu kahden otoksen perusteella. Otoksella 20/80 virhemarginaaliksi laskettiin 1,1 prosenttia ja otoksella 50/50 1,4 prosenttia.

Haastattelumäärän laskiessa virhemarginaali kasvaa. 300 haastattelussa virhemarginaali on otoksella 20/80 4,5 prosenttia ja otoksella 50/50 5,7 prosenttia.

Pohjoismaiden väestön asenteet ilmastoon ja ympäristöön

Ilmastokysymys on ollut viime vuosina poliittisen asialistan kärkisijoilla. Pohjoismaissa on samalla esiintynyt eriäviä mielipiteitä siitä, miten ilmastomuutoksessa tulisi toimia. Yksi tutkimuksen keskeisistä kysymyksistä käsittelee juuri tätä.

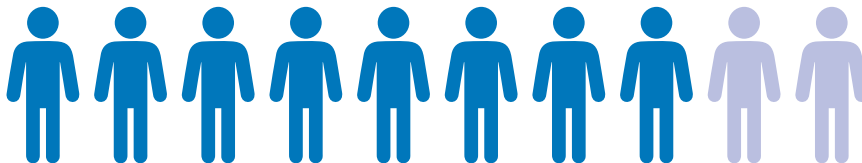
Millä alueella Pohjoismaiden asukkaiden mielestä on yleisellä tasolla kaikkein tärkeintä tehdä pohjoismaista yhteistyötä? Millainen näkemys pohjoismaalaisilla on ilmastomuutoksesta ja demokraattisesta osallistumisesta? Mitä Pohjolan asukkaat tekevät ilmaston puolesta tällä hetkellä ja millaisiin toimiin he ovat valmiita jatkossa? Kyselyssä esitetään monia ilmastoon, ympäristöön ja osallistumiseen liittyviä kysymyksiä. Tässä luvussa tarkastelemme Pohjoismaita kokonaisuutena ja kyselytutkimuksen yleisten tulosten pohjalta.

Ilmasto ja ympäristö keskiössä

Kahdeksan kymmenestä Pohjolan asukkaasta on huolissaan ilmastomuutoksesta. Maiden välillä ei ole suuria eroja, mutta huolta tuntevat eniten tanskalaiset ja vähiten färsaarelaiset. Lisäksi kahdeksan kymmenestä on sitä mieltä, että Pohjoismaiden tulee olla edelläkävijöitä ilmastotyössä. Eniten näin ajattelevat grönlantilaiset, mutta maiden väliset erot ovat yleisesti ottaen pieniä.

Kun vastaajilta kysyttiin, missä haitallisia ilmastovaikutuksia pitäisi vähentää, 53 prosenttia pitää tärkeimpänä päästöjen vähentämistä Pohjoismaiden ulkopuolella ja 41 prosenttia päästöjen vähentämistä ennen kaikkea Pohjoismaissa. Vastaajista suomalaiset suhtautuvat myönteisimmin oman alueemme ulkopuolella tehtäviin ilmastotoimiin (65 prosenttia), kun taas Färsaaret ja Islanti pitävät tärkeimpänä omalla alueella tehtäviä toimia. Niistä vastaajista, jotka haluavat vähentää päästöjä Pohjoismaissa, 36 prosenttia on sitä mieltä, että toimet tulisi kohdistaa teollisuuteen ja tuotantoon, 28 prosenttia kuljetuksiin/matkoihin ja 14 prosenttia energia- ja sähköalaan. Nämä sektorit nousevat kaikissa maissa kärkeen, mutta niiden järjestys vaihtelee.

53 prosenttia Pohjolan asukkaista on sitä mieltä, että päästöjä tulisi vähentää Pohjoismaiden ulkopuolella.

Kaavio 1.
Pohjoismaiden asukkaista kahdeksan kymmenestä on huolissaan ilmastomuutoksesta ja pitää tärkeänä sitä, että Pohjoismaat ovat edelläkävijöitä ilmastotyössä.

Niiden vastaajien määrä, jotka pitävät ilmastoa ja ympäristöä Pohjoismaiden tärkeimpänä yhteistyöalueena, on yli kaksinkertainen verrattuna vuonna 2017 samaan kysymykseen saatuihin vastauksiin.

Kyselytutkimuksen mukaan ilmasto ja ympäristö ovat pohjoismaisen yhteistyön tärkein alue. Tätä mieltä olevien määrä on kaksinkertaistunut vuodesta 2017. Pohjoismaiden asukkaille esitettiin tuolloin sama kysymys tutkimuksessa, jossa tärkeimmäksi asiaksi nousivat puolustus- ja turvallisuuskysymykset, ja ilmasto ja ympäristö olivat neljännellä sijalla. Ilmastoa pitää nyt tärkeimpänä 44 prosenttia – melkein kaksi kertaa niin moni kuin puolustus- ja turvallisuuskysymyksiä, jotka jäivät tällä kertaa toiselle sijalle (ks. kaavio 2).

Kaikissa Pohjoismaissa Färsaaria ja Grönlantia lukuun ottamatta asukkaat ovat pitäneet ilmastoa ja ympäristöä yhtenä tärkeimmistä yhteistyöalueista (sijoittuu joko ensimmäiseksi tai toiseksi). Färsaarilla ja Grönlannissa useimmat pitävät koulutusta tärkeimpänä yhteistyöalueena. Suomi on maista ainoa, joka edelleenkin pitää puolustus- ja turvallisuusasioita kaikkein tärkeimpinä, vaikka ilmastotyön kannatus on 41 prosenttia (ks. kaavio 7).

Luottamus poliittiseen järjestelmään

Vihreää murrosta tukevien uudistusten toteuttaminen Pohjoismaissa edellyttää sitä, että asukkaat luottavat poliittiseen järjestelmään ja poliitikkojen kykyyn ryhtyä toimiin ilmastomuutoksen hallitsemiseksi.

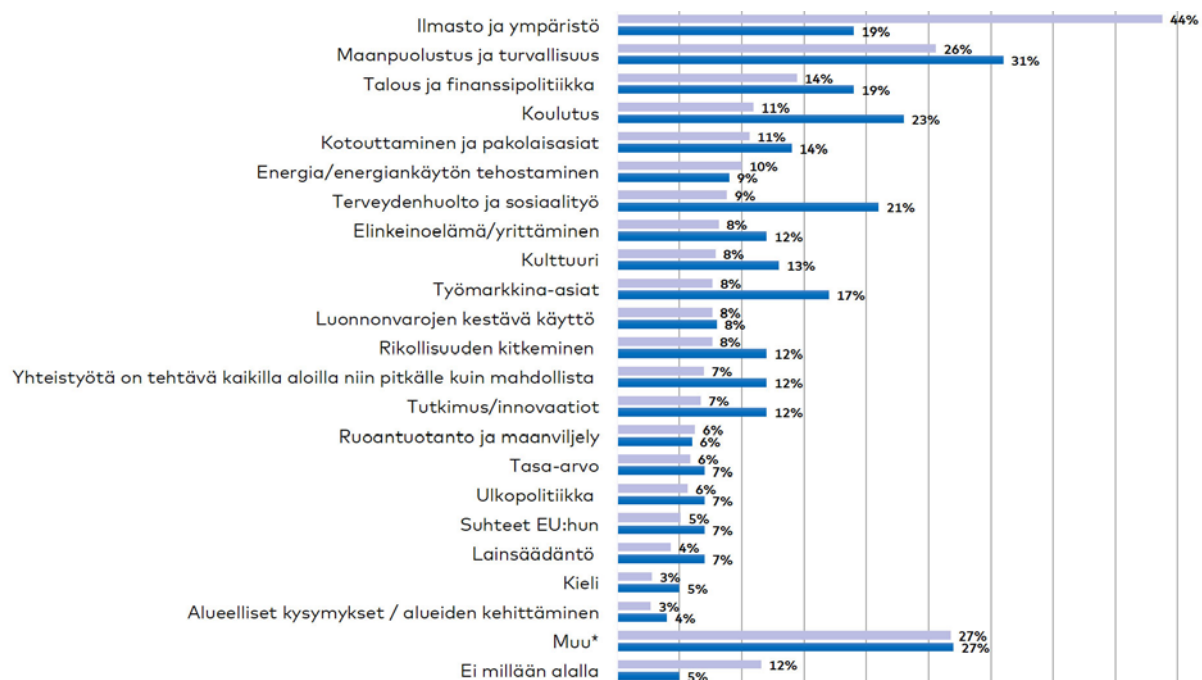
Asukkailta kysyttiin, kuinka paljon he yleisesti luottavat maansa poliittiseen järjestelmään. Yhteensä joka toinen sanoo luottavansa siihen, kun taas noin neljäsosa ei luota siihen tai tuntee vain vähäistä luottamusta.

Vastaukset osoittavat, että epäluottamus poliittista järjestelmää kohtaan on suurempi niiden 21 prosentin keskuudessa, jotka eivät ole huolissaan ilmastomuutoksesta. Verrattuna Pohjoismaiden keskiarvoon 51 prosenttia vain 34 prosenttia tässä ryhmässä sanoo luottavansa poliittiseen järjestelmään paljon tai erittäin paljon.

Kysymykseen, missä määrin luotetaan siihen, että poliitikot pystyvät ryhtymään tarvittaviin toimiin ilmastomuutoksen hallitsemiseksi, vähän tai ei lainkaan luottavia on hieman enemmän (37 prosenttia) kuin melko paljon tai erittäin paljon (30 prosenttia) luottavia (ks. kaavio 4).

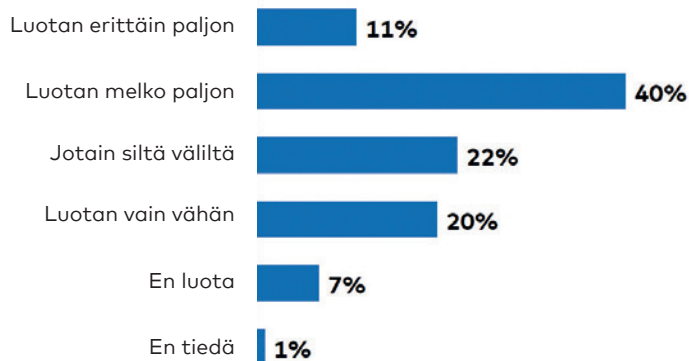
Vähemmistö Pohjolan asukkaista uskoo, että poliitikot pystyvät ryhtymään tarvittaviin toimiin ilmastomuutoksen hallitsemiseksi.

Poliitikkojen kykyyn ryhtyä tarvittaviin ilmastotoimiin vain vähän tai ei lainkaan luottavilta kysyttiin myös syytä tähän. Kolmasosa vastaajista pitää poliittista järjestelmää liian hitaana, yksi neljästä on sitä mieltä, etteivät poliitikot tee sellaista politiikkaa kuin he haluaisivat, ja viidesosan mielestä poliitikot eivät työskentele asukkaiden parhaaksi. Kuten kaaviosta 4 nähdään, pieni vähemmistö vastaajista (kaksi prosenttia) on sitä mieltä, ettei poliitikkojen tarvitse ryhtyä toimenpiteisiin. Syynä voi olla se, etteivät he usko ongelman olemassaoloon tai että meneillään olevalle ilmastomuutokselle ei heidän mielestään voida tehdä mitään.

Kaavio 2. Jos ajattelet kaikkia eri alueita, joilla Pohjoismaissa tehdään yhteistyötä, millä alueilla yhteistyö on mielestäsi tärkeintä?

■ 2019/2020 ■ 2017

Kaavio 3. Millainen on yleinen luottamuksesi maasi poliittiseen järjestelmään?

Kaavio 4. Missä määrin luostat siihen, että poliitikot Pohjoismaissa pystyvät ryhtymään tarvittaviin toimiin ilmastonmuutoksen hallitsemiseksi?

Mitä Pohjolan asukkaat tekevät ilmaston puolesta tällä hetkellä, ja millaisiin toimiin olemme valmiit jatkossa?

Yhdeksän kymmenestä Pohjolan asukkaasta vastaa, että he ovat lajitelleet jätteensä viimeisen vuoden aikana ilmastosyistä. Tämä johtuu todennäköisesti siitä, että Pohjoismaissa on hyvin toimivat lajittelujärjestelmät ja -kulttuuri. Kaksi kolmesta vastaajasta on ostanut aikaisempaa vähemmän vaatteita ja muita tuotteita ilmastosyistä, ja enemmän käytettyjä tuotteita. Vastauksista näkyy ympäristötietoisuus ja asukkaiden halu käyttää resursseja tehokkaammin. Tämä voi heijastaa pohjoismaalaisten perimmäistä tahtoa aikaansaada muutoksia. Lisäksi se voi kertoa jako- ja kiertotalouden merkityksen kasvamisesta yhteiskunnassa, erityisesti elinkeinonharjoittajien ja poliitikkojen keskuudessa.

Tämän lisäksi hieman yli puolet vastaajista on syönyt enemmän vegaani- tai kasvisruokaa (55 prosenttia) ja käyttänyt ympäristöystävällisiä kulkuvälineitä (54 prosenttia) ympäristösyistä.

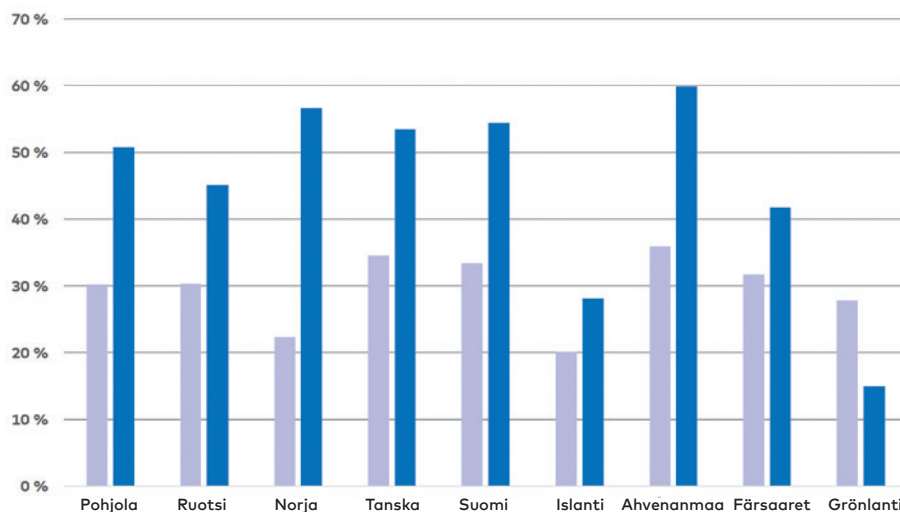
Verrattuna muihin vastausvaihtoehtoihin harvemmat vastaajat ilmoittavat osallistuneensa poliittisiin toimiin ilmaston hyväksi. 11 prosenttia vastaajista on liittynyt ympäristöjärjestöön ja 11 prosenttia kertoo osallistuneensa ilmastomielenosoitukseen.

30 prosenttia vastaajista on siirtynyt kotona uusiutuvan energian käyttöön viimeisen vuoden aikana, ja 48 prosenttia voi ajatella tekevänsä samoin tulevaisuudessa.

Mitä Pohjolan asukkaat ovat halukkaita tekemään ilmaston puolesta tulevaisuudessa? Vastaukset antavat saman yleiskuvan: Ihmiset haluavat jatkaa kierrätystä ja ostaa vähemmän vaatteita ja muita tuotteita. Kaavio 6 kertoo, että melkein kaikissa vastauksissa on vain hieman korkeampi vastausprosentti verrattuna nykyisiin toimiin. Useammat ovat kuitenkin valmiit siirtymään ympäristöystävällisempien kulkuvälineiden käyttöön, määrä nousi 54 prosentista 67 prosenttiin, sekä siirtymään kotonaan uusiutuvaan energiaan, jossa nousu oli 30 prosentista 48 prosenttiin. Kiinnostus poliittiseen toimintaan ympäristön hyväksi on myös kasvanut. 17 prosenttipistettä useampi (11:stä 28 prosenttiin) sanoo voivansa osallistua mielenosoitukseen tulevaisuudessa, kun taas 13 prosenttipistettä useampi (11:stä 24 prosenttiin) sanoo voivansa liittyä ympäristöjärjestöön.

Ympäristöjärjestön toimintaan osallistuminen oli tavallisinta Islannissa, Norjassa ja Ruotsissa. Tulevaisuudessa siihen oltiin valmiita ennen kaikkea Islannissa, Ahvenanmaalla ja Ruotsissa.

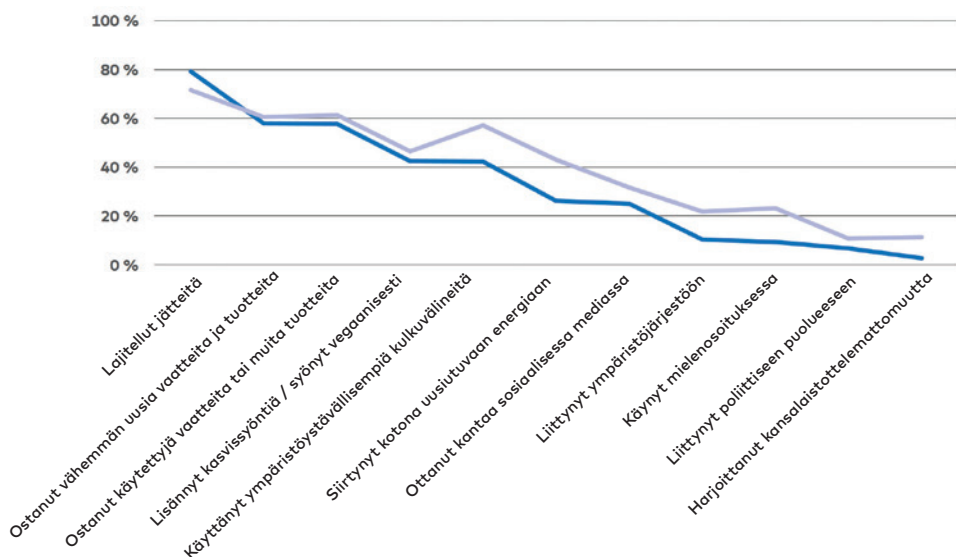
Tutkimuksen mukaan Pohjolan asukkaista varsinkin islantilaiset ovat valmiit siirtymään kotonaan uusiutuvan energian käyttöön ja käyttämään ympäristöystävällisempiä kulkuvälineitä. 30 prosenttipistettä useammat voivat ajatella siirtyvänsä kotonaan uusiutuvan energian käyttöön, ja 34 prosenttipistettä vastaa käyttävänsä ympäristöystävällisiä kulkuvälineitä tulevaisuudessa. Myös Tanskassa ja Ahvenanmaalla suhteellisen monet voivat ajatella siirtyvänsä ympäristöystävällisempiin kulkuvälineisiin tulevaisuudessa – 23 ja 22 prosenttia. Norjalaiset ja grönlantilaiset sen sijaan eivät halua tehdä tässä asiassa jatkossa enempää kuin tällä hetkellä.

Kaavio 5.

Kaaviossa näkyy eri Pohjoismaissa vallitseva yleinen luottamus poliitikkoihin verrattuna poliitikkojen kykyyn ryhtyä ilmastotoimiin.

■ Luottamus siihen, että poliitikot pystyvät ryhtymään toimiin ilmastomuutoksen hallitsemiseksi
■ Yleinen luottamus viranomaisiin

Kaavio 6.

GAP-analyysi – nyt ja tulevaisuudessa

Kysymys: Oletko tehnyt jotain seuraavista ilmaston hyväksi viimeisen vuoden aikana?

Kysymys: Mitä seuraavista voisit tehdä ilmaston hyväksi tulevaisuudessa?

■ Tulevaisuudessa
■ Tällä hetkellä

Maiden väliset erot

Vastauksissa esiintyy maiden/alueiden välillä melkoisia eroja. Tässä kappaleessa tarkastellaan tarkemmin eri maita ja erityisesti sitä, miten Pohjoismaat eroavat toisistaan.

Kun verrataan eri maiden vastauksia Pohjoismaiden keskiarvoon, on tärkeää muistaa, että suurten maiden tulokset merkitsevät kokonaistuloksessa eniten. Asia on myös päinvastoin: Pieni väestö vaikuttaa kokonaistulokseen vähemmän. Siten Ruotsin tulos on lähempänä Pohjoismaiden keskiarvoa, koska Ruotsin väestön osuus koko Pohjolan väestöstä on 37 prosenttia. Koska Färsaarten, Grönlannin, Islannin ja Ahvenanmaan tulokset ovat keskenään erilaiset, ne vaikuttavat vain vähän koko Pohjolan tuloksiin. Ruotsalaisten vastaukset vaikuttavat siten kokonaistulokseen eniten.

Tanska

Tanskalaisten kolme tärkeintä yhteistyöaluetta liittyvät kaikki ilmastoon ja kestävyYTEEN.

Pohjoismaista tanskalaiset ovat eniten sitä mieltä, että ilmasto ja ympäristö ovat Pohjoismaissa tärkeitä yhteistyöalueita (ks. kaavio 7). Seuraavana ovat energia/energiatehokkuus ja luonnonvarojen kestävä käyttö, mikä poikkeaa muista Pohjoismaista. Tanskalaiset vastaajat ovat kaikkein eniten huolissaan ilmastomuutoksesta (82 prosenttia).

Tanskalaiset eroavat muista pohjoismaalaisista myös siinä, että useammat heistä haluavat vähentää päästöjä energian ja sähkön tuotannossa (23 prosenttia verrattuna 14 prosenttiin) sekä maa- ja metsätaloudessa (11 prosenttia verrattuna kuuteen prosenttiin). Kysymykseen siitä, mitä vastaajat ovat tehneet ilmaston vuoksi viimeisen vuoden aikana, jätteensä ilmastosyistä lajitelleita on Tanskassa vähemmän (76 prosenttia) kuin muissa Pohjoismaissa (90 prosenttia).

Tanskassa luotetaan hieman enemmän (35 prosenttia) poliitikoiden kykyyn ryhtyä ilmastotoimiin kuin Pohjoismaissa keskimäärin (30 prosenttia).

Suomi

Suomalaisten vastaajien mielestä maanpuolustus ja turvallisuus ovat Pohjoismaiden tärkein yhteistyöalue, samoin kuin vuonna 2017. Ilmasto ja ympäristö ovat toisella sijalla, mutta niiden merkitys on kolminkertaistunut vuodesta 2017 (ks. kaavio 7). Suomalaisten vastauksissa kysymykseen Pohjoismaiden tärkeimmästä yhteistyöalueesta on myös eniten hajontaa, vastaukset jakaantuvat muita maita enemmän tasaisesti eri alueille.

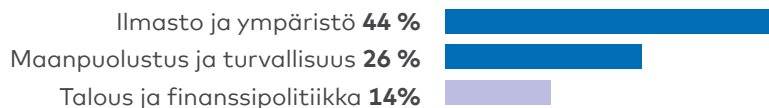
Suomessa on eniten vastaajia (23 prosenttia), joiden mielestä Pohjoismaiden ei tarvitse olla edelläkävijä ilmastotyössä. Niiden osuus Suomessa, joiden mielestä Pohjoismaiden tulee olla edelläkävijä (74 prosenttia), on myös hieman matalampi kuin keskimäärin Pohjoismaissa (80 prosenttia). Kyse on kuitenkin huomattavasta enemmistöstä. Monet (65 prosenttia) ovat sitä mieltä, että päästöjä tulee vähentää ennen kaikkea Pohjoismaiden ulkopuolella. Luku on huomattavasti korkeampi kuin keskimääräinen 53 prosenttia.

Kaavio 7.

Jos ajattelet kaikkia eri alueita, joilla Pohjoismaissa tehdään yhteistyötä, millä alueilla yhteistyö on mielestäsi tärkeintä? (Kolme tärkeintä maata/aluetta kohti)

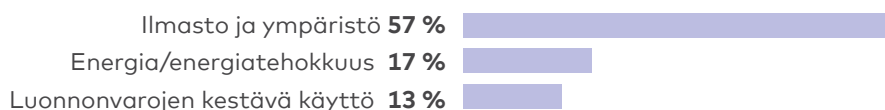
RUOTSI

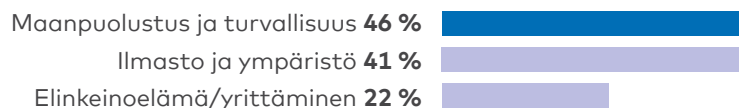
NORJA

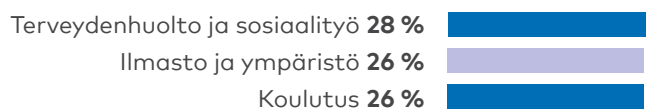
TANSKA

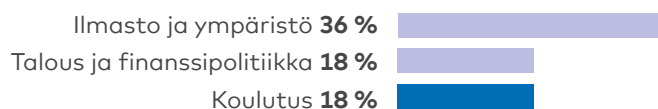
SUOMI

ISLANTI

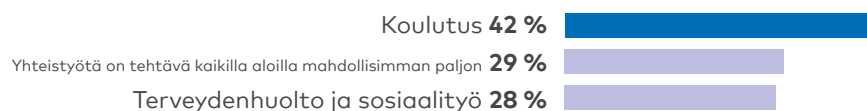
AHVENANMAA

FÄRSAARET

GRÖNLANTI

■ merkintä ilmoittaa uudet aiheet kunkin maan kolmen tärkeimmän asian joukossa verrattuna vuoteen 2017

Suomalaisten kiinnostus osallistua ympäristöpolitiikkaan on vähäinen verrattuna muihin Pohjoismaihin sekä nyt että tulevaisuudessa. Ympäristöjärjestöjen toimintaan ja mielenosoituksiin osallistuneiden osuus on Suomessa neljä ja vastaavasti viisi prosenttia, kun se Pohjoismaissa on keskimäärin 11 prosenttia. Vaikka Suomen vastausluvut ovat huomattavasti alhaisemmat kuin muissa Pohjoismaissa, entistä useammat voivat ajatella tekevänsä enemmän ilmaston hyväksi tulevaisuudessa. 17 prosenttia vastaajista voi ajatella liittyvänsä ympäristöjärjestöön tai osallistuvansa ilmastomielenosoitukseen, mikä on huomattavasti enemmän kuin nykyisin.

Färsaaret

Färsaarelaisten mielestä koulutus on Pohjoismaiden tärkein yhteistyöalue. Muista Pohjoismaista poiketen ilmasto ja ympäristö eivät ole kolmen tärkeimmän asian joukossa (ks. kaavio 7). Färsaarilla on vähiten vastaajia (60 prosenttia), jotka ovat huolissaan ilmastomuutoksesta verrattuna pohjoismaiseen keskiarvoon 78 prosenttia, ja melkein kaksinkertainen määrä vastaajia, jotka eivät olleet siitä huolissaan, 39 prosenttia verrattuna pohjoismaiseen keskiarvoon 21 prosenttiin.

Pohjoismaisista vastaajista färsaarelaiset ja heti sen jälkeen islantilaiset ovat eniten sitä mieltä, että päästöjä pitää vähentää Pohjoismaissa.

Färsaarelaiset ovat Pohjoismaissa eniten sitä mieltä, että painopisteen tulisi olla päästöjen vähentäminen Pohjoismaissa (63 prosenttia) eikä niiden ulkopuolella (31 prosenttia). Suuri osa färsaarelaisista on sitä mieltä, että päästöjä tulee vähentää eniten energian ja sähkön tuotannossa, enemmän kuin teollisuudessa ja tuotannossa, jotka olivat muualla Pohjoismaissa listan kärjessä.

Färsaarelaiset eroavat muista myös siinä, että harvemmat ovat yksittäisinä ihmisinä valmiita toimimaan ilmaston hyväksi. Tämä koskee sekä viimeisen vuoden aikana tehtyjä toimia, että tulevaisuudessa mahdollisesti tehtäviä toimia. Tuloksissa on kuitenkin havaittavissa potentiaalia ympäristöystävällisempien kulkuvälineiden ja uusiutuvan energian käyttöön siirtymisessä.

Grönlanti

Grönlantilaisten vastauksissa on monia samoja piirteitä kuin färsaarelaisten vastauksissa. Koulutus on pohjoismaisista yhteistyöalueista tärkein, eikä kolmen tärkeimmän joukossa ole Pohjoismaiden yhteisen kärkilistan aiheita (ks. kaavio 7). Vastauksissa mainitaan kuitenkin monia aiheita, joten asukkaat toivovat, että yhteistyötä tehdään paljon.

Verrattuna useimpiin muihin Pohjoismaihin harvemmat ovat huolissaan ilmastomuutoksesta (vaikka 67 prosenttia on huolissaan). Toisaalta yli yhdeksän kymmenestä on sitä mieltä, että Pohjoismaiden tulisi olla edelläkävijöitä ilmastotyössä. Tämä on Pohjoismaissa korkein luku (tutkimuksen keskiarvo on 80 prosenttia). 60 prosenttia grönlantilaisista on sitä mieltä, että päästöjä tulisi vähentää Pohjoismaiden ulkopuolella, mikä on jonkin verran enemmän kuin Pohjoismaiden keskiarvo 53 prosenttia.

Yksilötasolla tehdään kuitenkin muita Pohjoismaita vähemmän – yksi kolmesta grönlantilaisesta vastaajasta ei ollut tehnyt mitään ilmaston hyväksi viimeisen vuoden aikana. 45 prosenttia kertoo toimineensa jollakin muulla kuin vastausvaihtoehdoissa ehdotetulla tavalla. Melkein kaikki kertovat lopettaneensa muovipussien ostamisen. Suurin osa vastaajista ei usko tekevänsä tulevaisuudessa enemmän kuin tällä hetkellä.

Islanti

Islanti on tutkimukseen osallistuvista maista ainut, joka asetti terveydenhuollon ja sosiaalityön tärkeimmäksi yhteistyöalueeksi (28 prosenttia). Seuraavaksi sijoittuivat ilmasto ja ympäristö (26 prosenttia) ja koulutus (26 prosenttia) (ks. kaavio 7).

Enemmistö (61 prosenttia) on sitä mieltä, että painopisteen tulisi olla päästöjen vähentämisessä Pohjoismaissa. Luku on 20 prosenttipistettä korkeampi kuin Pohjoismaiden keskiarvo. Islannissa ollaan hieman enemmän sitä mieltä kuin muissa Pohjoismaissa, että päästöjä pitäisi vähentää ennen kaikkea teollisuudessa ja tuotannossa (46 prosenttia verrattuna 36 prosenttiin).

Vain 28 prosenttia vastaajista tuntee luottamusta poliittiseen järjestelmään, verrattuna 51 prosenttiin muualla Pohjoismaissa. Islannin vastaajat luottavat lisäksi vähiten poliitikkojen kykyyn ryhtyä toimiin ilmaston hyväksi. Luottamusta tuntee 20 prosenttia vastaajista, kun luku koko Pohjolassa on 30 prosenttia.

Islantilaiset ovat sen sijaan kärjessä, kun kysyttiin heidän toimistaan ilmaston hyväksi tällä hetkellä. Islannissa on myös kaikista maista eniten tulevaisuuden potentiaalia, erityisesti siirtymisessä ympäristöystävällisiin kulkuvälineisiin (48 prosentista 82 prosenttiin) ja uusiutuvan energian käyttöön asumisessa (26 prosentista 56 prosenttiin). Myös ympäristöpoliittisessa toiminnassa (osallistuminen ympäristöjärjestön toimintaan tai mielenosoitukseen) Islanti on eturivissä sekä nyt että potentiaalisissa tulevilla toimilla.

[Pohjoismaista Islannissa on tehty eniten toimia ilmaston hyväksi kuluneen vuoden aikana, ja Ruotsi tulee tiiviisti toisena.](#)

Norja

Vaikka ilmasto ja ympäristö ovatkin norjalaisten mielestä Pohjoismaiden tärkein yhteistyöalue, on vastaajien osuus (34 prosenttia) huomattavasti pienempi kuin tutkimuksen muissa suurissa maissa (Tanska, Suomi ja Ruotsi) (ks. kaavio 7).

Yksi neljästä norjalaisesta vastaajasta ilmoittaa, ettei ole huolissaan ilmastonmuutoksesta, ja heitä on norjalaisia enemmän vain Grönlannissa ja Färsaarilla.

Norjalaiset ja ahvenanmaalaiset luottavat eniten poliittiseen järjestelmään (57 prosenttia). Samalla vain harvat norjalaisista (22 prosenttia) luottavat paljon poliitikkojen kykyyn ryhtyä ilmaston vuoksi tarvittaviin toimiin, kun keskiarvo Pohjoismaissa on 30 prosenttia. 37 prosenttia luottaa vain vähän, ja keskiarvo Pohjoismaissa on sama.

Toisin kuin muissa Pohjoismaissa (Färsaaria lukuun ottamatta), norjalaiset pitävät kuljetuksia/matkustamista alueena, jolla suurin osa haluaisi vähentää päästöjä Pohjoismaissa. Melko suuri osa norjalaisista on tehnyt toimia ilmastonmuutoksen torjumiseksi, mutta heidän tulevaisuutta koskevat tavoitteensa ovat suhteellisen vaatimattomat verrattuna muihin Pohjoismaihin.

Ruotsi

Ilmasto ja ympäristöä
Pohjoismaiden
tärkeimpänä
yhteistyöalueena pitävien
määrä on
kaksinkertaistunut
Ruotsissa vuodesta 2017.

Ilmasto ja ympäristöä tärkeänä yhteistyöalueena pitävien määrä on kaksinkertaistunut Ruotsissa vuodesta 2017 (ks. kaavio 7). Ilmastokysymys on noussut toiselta sijalta kirkkaaksi ykköseksi kahdessa vuodessa (21 prosentista 43 prosenttiin).

Kun tarkastellaan poliitikkojen kykyä ryhtyä tarvittaviin ilmastotoimiin, useammat ruotsalaiset vastaajat luottavat siihen vain vähän tai ei lainkaan (40 prosenttia) ja paljon luottavien osuus on 30 prosenttia. Ruotsalaisten luottamus poliitikkoihinsa on yleisesti aika vähäinen verrattuna muihin suurempiin Pohjoismaihin. Suurta luottamusta poliittista järjestelmää kohtaan kokee alle puolet (45 prosenttia) – mikä on noin 10 prosenttipistettä vähemmän kuin Tanskassa, Suomessa ja Norjassa.

Ruotsi on Islannin tavoin maa, jossa useimmat kertovat tehneensä jotain ilmaston hyväksi viime vuoden aikana ja ovat valmiita tekemään tulevaisuudessa vielä enemmän – ennen kaikkea osallistumaan mielenosoituksiin (12 prosentista 34 prosenttiin) ja siirtymään kotonaan uusiutuvaan energiaan (32 prosentista 53 prosenttiin).

Ahvenanmaa

Niiden vastaajien määrä Ahvenanmaalla, jotka pitävät ilmastoa ja ympäristöä tärkeimpänä yhteistyöalueena, on kaksinkertaistunut vuodesta 2017, ja ilmastosektori on nyt listan kärjessä (ks. kaavio 7). Vuonna 2017 osuus oli 18 prosenttia ja nyt 36 prosenttia.

Ahvenanmaalla on vastaajista eniten heitä – 89 prosenttia – joiden mielestä Pohjoismaiden tulisi olla edelläkävijöitä ilmastotyössä verrattuna Pohjoismaiden keskiarvoon 80 prosenttia. Ahvenanmaa on myös kärjessä, kun kysytään toimista ilmaston hyväksi viime vuoden aikana, ja monet voivat myös ajatella tekevänsä tulevaisuudessa vielä enemmän. Potentiaalia havaitaan pääasiassa ympäristöystävällisissä kulkuvälineissä (+22 prosenttipistettä), siirtymisessä uusiutuvan energian käyttöön kotona (+21 prosenttipistettä) ja osallistumisessa ympäristöpoliittiseen toimintaan.

Taustatekijät

Yleisen suuntauksen lisäksi on mielenkiintoista tarkastella, vaikuttavatko Pohjoismaiden väestön demografiset, sosiaaliset ja maantieteelliset piirteet tutkimuksessa esitettyihin kysymyksiin. Olemme halunneet kartoittaa mahdollisia merkittäviä eroja sukupuolten, koulutustason, asuinpaikan ja iän perusteella ja näiden tekijöiden vaikutusta vastauksiin. Kyselytutkimuksessa on kiinnitetty huomiota erityisesti nuoriin (16–25-vuotiaat) ja heidän ilmastonmuutosta ja demokraattista osallistumista koskeviin asenteisiinsa. Nuoret ovat sen vuoksi ylliedustettuina otannassa ja heitä tarkastellaan raportissa tarkemmin.

Sukupuoli

Emme havainneet merkittävää eroa sukupuolten välillä luottamuksessa poliitikkoihin tai heidän kykyynsä ryhtyä ilmastotoimiin. Pohjoismaiden keskiarvoon verrattuna emme havainneet merkittävää eroa sukupuolten välillä myöskään siinä, missä vastaajien mielestä painopisteen päästöjen vähentämisessä pitäisi olla, Pohjoismaissa vai Pohjoismaiden ulkopuolella. Miesten ja naisten välillä on ilmastokysymyksissä kuitenkin pieniä eroja. Naiset ovat mm. enemmän huolissaan ilmastonmuutoksesta ja he pitävät ilmastoa ja ympäristöä tärkeänä yhteistyöalueena miehiä useammin.

Ympäristö ja ilmasto ovat sekä naisten että miesten mielestä tärkein yhteistyöalue Pohjoismaissa, ja toisena tulee maanpuolustus ja turvallisuus. Kolmannen sijan kohdalla vastaukset sen sijaan eroavat – naiset valitsevat koulutuksen ja miehet talouden ja finanssipolitiikan.

Vaikka naisten ja miesten valintojen kärkikolmikko on melkein sama, 50 prosenttia naisista vastaa tutkimuksessa ilmaston ja ympäristön olevan tärkein, kun taas luku miesten kohdalla on 38 prosenttia.

Naiset ovat miehiä
huolestuneempia
ilmastonmuutoksesta.

Sukupuolten väliset erot voi mahdollisesti selittää se, miten huolissaan he ovat ilmastonmuutoksesta. Melkein yhdeksän kymmenestä naisesta on huolissaan, mutta miehistä vain seitsemän kymmenestä. Tutkimukseen osallistuneista miehistä 29 prosenttia vastaa edelleen, etteivät he ole huolissaan. Tämä kertoo siitä, että miehiä, jotka eivät ole huolissaan, on kaksinkertainen määrä naisiin verrattuna (naisista 13 prosenttia ei ole huolissaan). Suodattamalla tiedot saamme selville, että miehet, jotka eivät ole huolissaan ilmastonmuutoksesta asuvat usein muissa kunnissa, ja yli puolella heistä ei ole korkeamman asteen koulutusta.

Naisista 13 prosenttia enemmän kuin miehistä sanoo tukevasa ajatusta, että Pohjoismaiden tulisi olla edelläkävijöitä ilmastotyössä (86 prosenttia ja 73 prosenttia). Yleisesti ottaen naiset sanovat miehiä useammin tekevänsä jotain ilmaston hyväksi jo nyt ja haluavansa tehdä jatkossa enemmän. Kyselytutkimuksen mukaan esimerkiksi huomattavasti suurempi osa naisista syö vegaaniruokaa (+19 prosenttipistettä), ostaa enemmän käytettyjä tuotteita (+16 prosenttipistettä) ja vähemmän uusia vaatteita ja tuotteita (+14 prosenttipistettä).

Ikä ja erityisesti nuoret (16–25-vuotiaat)

Media on kohdistanut katseensa erityisesti nuorten osallistumiseen ilmastokysymyksessä. Tätä on vahvistanut Greta Thunbergin toiminta, joka on johtanut kansainvälisen Fridays for Future -liikkeen syntyyn. Kyselytutkimuksessa on sen vuoksi tarkasteltu erityisesti nuorten asenteita ilmastomuutokseen ja demokraattiseen osallistumiseen.

Yleisesti tulokset osoittavat kuitenkin sen, ettei ikäryhmien välillä ole suuria eroja asenteissa ilmastoon ja ympäristöön. Kaikki ikäryhmät ovat yhtä huolestuneita ilmastomuutoksista. Sukupuoli vaikuttaa moniin vastauksiin enemmän, ja naisten ja miesten väliset yleiset erot toistuvat myös nuorten ryhmässä.

Nuoret naiset ovat eniten huolestuneita ilmastomuutoksesta (91 prosenttia). Luku on jonkin verran korkeampi kuin naisten keskimääräinen osuus 86 prosenttia. Nuoret miehet ovat vähemmän huolestuneita (70 prosenttia) eivätkä siten eroa muiden ikäryhmien miehistä. Nuoriin miehiin verrattuna suurempi osa nuorista naisista piti ilmastoa ja ympäristöä tärkeimpänä yhteistyöalueena (naiset 49 prosenttia ja miehet 33 prosenttia).

Vastaajat kaikissa ikäryhmissä pitivät ilmastoa ja ympäristöä Pohjoismaiden tärkeimpänä yhteistyöalueena, sen jälkeen tulevat maanpuolustus ja turvallisuus sekä talous ja finanssipolitiikka. Nuoriso eroaa muista ikäryhmistä myös siinä, että heistä harvemmat pitävät maanpuolustusta ja turvallisuutta tärkeänä yhteistyöalueena. Nuorista naisista vain 9 prosenttia pitää sitä tärkeänä, kun taas saman ikäisten miesten keskuudessa luku on 18 prosenttia ja naisten pohjoismainen keskiarvo on 23 prosenttia.

Ikäryhmät vastaavat hyvin samanlaisesti kysymyksiin luottamuksesta poliittista järjestelmää kohtaan tai poliitikkojen kykyyn ryhtyä tarvittaviin ilmastotoimiin, ilmaston vuoksi tuntemastaan huolesta ja siitä, miten Pohjoismaiden tulisi vähentää päästöjä. Nuorista harvemmat sanovat luottavansa poliittiseen järjestelmään vain vähän – erityisesti verrattuna 66-vuotiaiden tai sitä vanhempien vastaajien vastauksiin. Alle 21-vuotiaat nuoret ovat useammin sitä mieltä, että Pohjoismaiden pitäisi olla edelläkävijöitä ilmastotyössä (86 prosenttia). Tämä koskee erityisesti nuoria naisia (91 prosenttia, verrattuna nuorten miesten 76 prosenttiin).

Kaaviossa 8 nähdään ikäryhmien vastanneen samantapaisesti kysymykseen siitä, mitä he ovat tehneet ilmaston hyväksi viime vuoden aikana. Mikään ikäryhmistä ei eroa huomattavasti keskiarvosta, mutta joitakin eroja voidaan todeta. Nuoret ovat ottaneet enemmän kantaa sosiaalisessa mediassa, ja huomattavasti useampi nuori on harjoittanut kansalaistottelemattomuutta – jopa 11 prosenttia – verrattuna muiden ikäryhmien kahteen prosenttiin. Nuorista jopa 19 prosenttia on osallistunut mielenosoituksiin, kun luku yli 45-vuotiaiden kohdalla on seitsemän prosenttia. Hieman useammat ovat liittyneet ympäristöjärjestöön muihin ikäryhmiin verrattuna. Lisäksi nuoret ostavat muita useammin käytettyjä vaatteita, syövät enemmän vegaanitai kasvisruokaa ja käyttävät ympäristöystävällisiä kulkuvälineitä. Tämä voi johtua myös siitä, että nuorten taloudellinen tilanne on usein heikompi kuin muilla ikäryhmillä. Vastausten perusteella nuorista harvemmat ovat käyttäneet asunnossaan uusiutuvaa energiaa, mikä todennäköisimmin johtuu siitä, etteivät he omista asuntoaan.

Kaikki ikäryhmät ovat huolissaan ilmastomuutoksesta ja pitävät ilmastoa ja ympäristöä Pohjoismaiden tärkeimpänä yhteistyöalueena.

Ikäryhmissä on vain pieniä eroja vastauksissa kysymykseen tällä hetkellä ilmaston hyväksi tehdyistä toimista, poikkeuksena kuitenkin ympäristöpoliittiseen toimintaan osallistuminen. 16–25-vuotiaista muita suurempi osa ilmoittaa olleensa ympäristöpoliittisesti aktiivinen viimeisen vuoden aikana. Katso kaavio 8.

Ikäryhmien suurin ero näkyy siinä, mitä vastaajat voisivat **tehdä ilmaston hyväksi tulevaisuudessa**. Kuten kaaviosta 9 näkyy, nuoret ovat muita halukkaampia tekemään tulevaisuudessa enemmän kuin mitä he tällä hetkellä tekevät. Iäkkäimpien ryhmän nähdään haluavan joissakin asioissa tehdä tulevaisuudessa vähemmän kuin viime vuoden aikana, esimerkiksi kun kyse on kasvisruoan / vegaanisen ruoan lisäämisestä ruokavalioon ja vaatteiden ja tuotteiden ostamisen vähentämisestä.

Ilmaston hyväksi tällä hetkellä tehtyjen ja tulevaisuudessa mahdollisesti tehtävien toimien välillä on eniten eroa nuorten (16–25-vuotiaat) ja iäkkäimpien (66 vuotta täyttäneet) välillä. Nuoret haluavat toimia ympäristön puolesta tulevaisuudessa muita ikäryhmiä enemmän. Katso kaavio 8.

Suurimmat erot näkyvät nuorten ja iäkkäimpien (66 vuotta täyttäneet) välillä ennen kaikkea siirtymisessä uusiutuvan energian käyttöön asumisessa ja liittymisessä ympäristöjärjestöön. Kaaviosta 9 näkyy, että nuorista 34 prosenttipistettä useammat ovat valmiita vaihtamaan kotonaan käyttämänsä energian uusiutuvaan energiaan, kun luku 66 vuotta täyttäneiden keskuudessa on kaksi prosenttipistettä. Havaitsimme myös, että nuorista 23 prosenttipistettä useampi voi ajatella liittyvänsä ympäristöjärjestöön tulevaisuudessa, kun vastaava luku 66 vuotta täyttäneiden keskuudessa on 4 prosenttipistettä. Nuorista 27 prosenttia vastaa, että he ovat valmiit harjoittamaan kansalaistottelemattomuutta tulevaisuudessa. Luku on huomattavasti korkeampi kuin muissa ikäryhmissä (keskiarvo on 14 prosenttia). Tällä tarkoitetaan esimerkiksi pyrkimystä estää ilmastolle haitallista tuotantoa tai koululakkoon tai muuhun tempaukseen osallistumista.

Nuorista varsinkin naiset erottuvat erityisesti ilmaston vuoksi nyt ja tulevaisuudessa tehtävissä toimissa. 72 prosenttia nuorista naisista vastaa syöneensä kasvisruokaa viime vuoden aikana ilmastosyistä. Luku on 29 prosenttipistettä korkeampi kuin nuorilla miehillä sekä 10 prosenttipistettä korkeampi kuin naisilla keskimäärin. Nuorista naisista myös useammat ovat olleet mukana ympäristöjärjestöissä², osallistuneet mielenosoitukseen³ sekä harjoittaneet kansalaistottelemattomuutta⁴. Myös nuorista miehestä pohjoismaista keskiarvoa (3 prosenttia) useampi oli harjoittanut kansalaistottelemattomuutta (9 prosenttia).

Nuoret naiset ovat halukkaampia tekemään ilmaston hyväksi enemmän tulevaisuudessa, erityisesti kun kyse on ympäristöpoliittisesta toiminnasta. Katso taulukko 1.

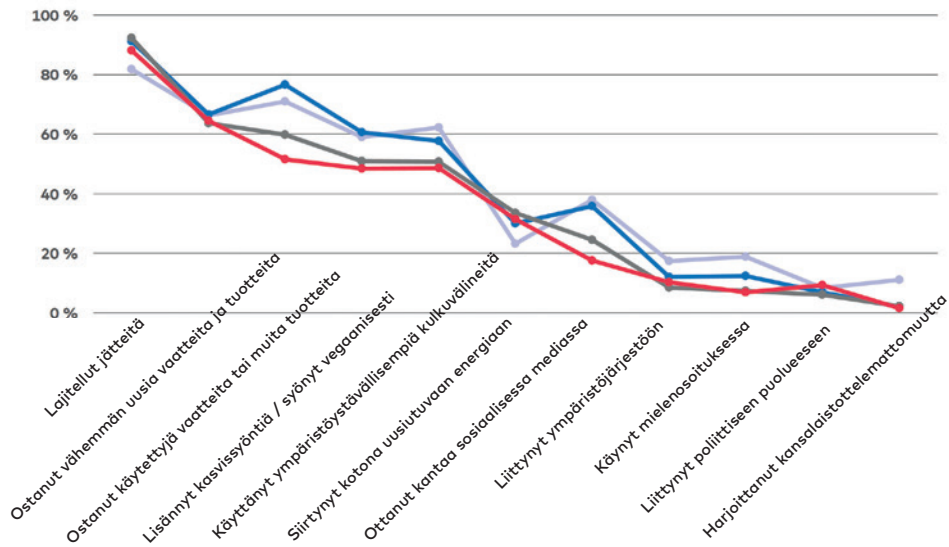
Kuten taulukosta 1 näkyy, nuoret naiset vastaavat paljon muita ryhmiä radikaalimmin kysymykseen ympäristöpoliittisesta osallistumisesta tulevaisuudessa. He ovat muita valmiimpia harjoittamaan kansalaistottelemattomuutta, mutta myös nuoret miehet erottuvat tässä muista ikäryhmistä. Tämä nähdään paremmin tarkastelemalla ikäryhmää 16–20-vuotiaat, ja vielä selvemmin tarkasteltaessa 16–28-vuotiaita. Saman voidaan todeta koskevan osallistumista ympäristöjärjestöihin ja mielenosoituksiin. Nuoret naiset ovat myös saman ikäisiä miehiä ja kaikkia naisia enemmän ottaneet ilmastoon kantaa sosiaalisessa mediassa. Molemmat sukupuolet vastaavat kuitenkin voivansa harkita liittymistä tulevaisuudessa poliittiseen puolueeseen ilmastosyistä, ja luvut ovat huomattavasti suuremmat kuin muissa ikäryhmissä.

Uusiutuvan energian käytössä ja ympäristöystävällisissä kulkuvälineissä nuoret naiset ja miehet ovat kaiken kaikkiaan samalla tasolla, joten iällä on

2 Nuoret naiset: 21 prosenttia, nuoret miehet: 14 prosenttia, kaikki naiset: 14 prosenttia

3 Nuoret naiset: 25 prosenttia, nuoret miehet: 13 prosenttia, kaikki naiset: 13 prosenttia

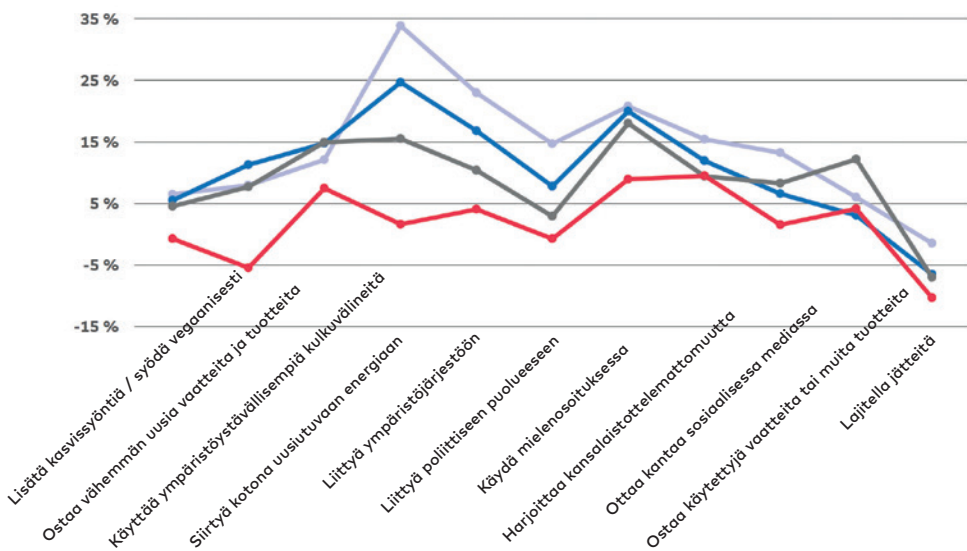
4 Nuoret naiset: 14 prosenttia, nuoret miehet: 9 prosenttia, kaikki naiset: 4 prosenttia

Kaavio 8.

Vertailu eri ikäryhmien viime vuoden aikana tekemistä toimista ilmastoon hyväksi.

16-25-vuotiaat
26-45-vuotiaat
46-65-vuotiaat
66 vuotta täyttäneet

Kaavio 9.

GAP-analyysi: neljän ikäryhmän vertaaminen.

Kysymys: Oletko tehnyt jotain seuraavista ilmastoon hyväksi viimeisen vuoden aikana?

Kysymys: Mitä seuraavista voisit tehdä ilmastoon hyväksi tulevaisuudessa?

16-25-vuotiaat
26-45-vuotiaat
46-65-vuotiaat
66 vuotta täyttäneet

	Pohjoismaat	Miehet	Naiset	(16-25-vuotiaat)	(16-25-vuotiaat)
Ottaa kantaa sosiaalisessa mediassa	35 %	30 %	41 %	41 %	62 %
Käydä mielenosoituksessa	28 %	24 %	31 %	30 %	50 %
Liittyä ympäristöjärjestöön	24 %	19 %	30 %	32 %	49 %
Harjoittaa kansalaisaktiivisuutta	14 %	12 %	16 %	21 %	32 %
Liittyä poliittiseen puolueeseen	13 %	12 %	13 %	22 %	24 %

Taulukko 1.

Nuoret ja ympäristöpoliittinen osallistuminen

Mitä seuraavista voisit tehdä ilmastoon hyväksi tulevaisuudessa?

ilmeisesti vaikutusta näihin asioihin. Voidaan ajatella, että osallistuminen ympäristöjärjestöjen toimintaan ja kansalaistottelemattomuuden harjoittaminen ovat melko helppoja asioita tehdä nuorena, kun taas auton tai asunnon osto ei vielä tässä iässä ole ajankohtaista, jolloin aikomukset lykkääntyvät.

Koulutus

Vastaajat jaettiin tutkimuksessa kolmeen koulutustasoon: peruskoulu tai vastaava, keskiasteen koulutus ja yliopisto, korkeakoulu tai vastaava.

Koulutus vaikuttaa hieman siihen, että ilmastoa ja ympäristöä pidetään tärkeimpänä yhteistyöalueena. Kaikkien vastanneiden keskiarvo on 44 prosenttia. Korkeasti koulutetuista 49 prosenttia pitää ilmastoa ja ympäristöä tärkeimpänä, peruskoulun käyneistä 40 prosenttia ja keskiasteen koulutuksen käyneistä 38 prosenttia. Tämä voi johtua siitä, että korkeasti koulutetut vastaajat ovat hieman enemmän huolissaan ilmastosta (83 prosenttia) kuin keskiasteen koulutuksen saaneet (72 prosenttia) tai peruskoulun käyneet (77 prosenttia).

Vähän koulutetut ovat vähiten huolissaan ilmastomuutoksesta – peruskoulun käyneistä 22, keskiasteen koulutuksen käyneistä 27 ja korkeasti koulutetuista 16 prosenttia vastasi, etteivät he ole huolissaan.

Korkeimmin koulutetut vastaajat luottavat maansa viranomaisiin enemmän kuin vähemmän koulutetut.

Koulutuksella on suurin merkitys siihen, miten paljon vastaajat luottavat viranomaisiin. 61 prosenttia korkeasti koulutetuista luottaa maansa poliittikkoihin. Luku on 10 prosenttipistettä korkeampi kuin Pohjoismaiden keskiarvo ja 20 prosenttipistettä korkeampi kuin vähemmän koulutetuilla.

Korkeasti koulutetut vastaavat myös hieman useammin tehneensä jotain ilmaston hyväksi viime vuoden aikana kuin vähemmän koulutetut. Kaikki vastaajat ovat koulutustaustasta riippumatta halukkaita toimimaan ilmaston hyväksi tulevaisuudessa. Korkeasti koulutettujen osuus on hieman suurempi kuin vähän koulutettujen, mutta ero on kaventunut huomattavasti.

Asuinpaikan merkitys

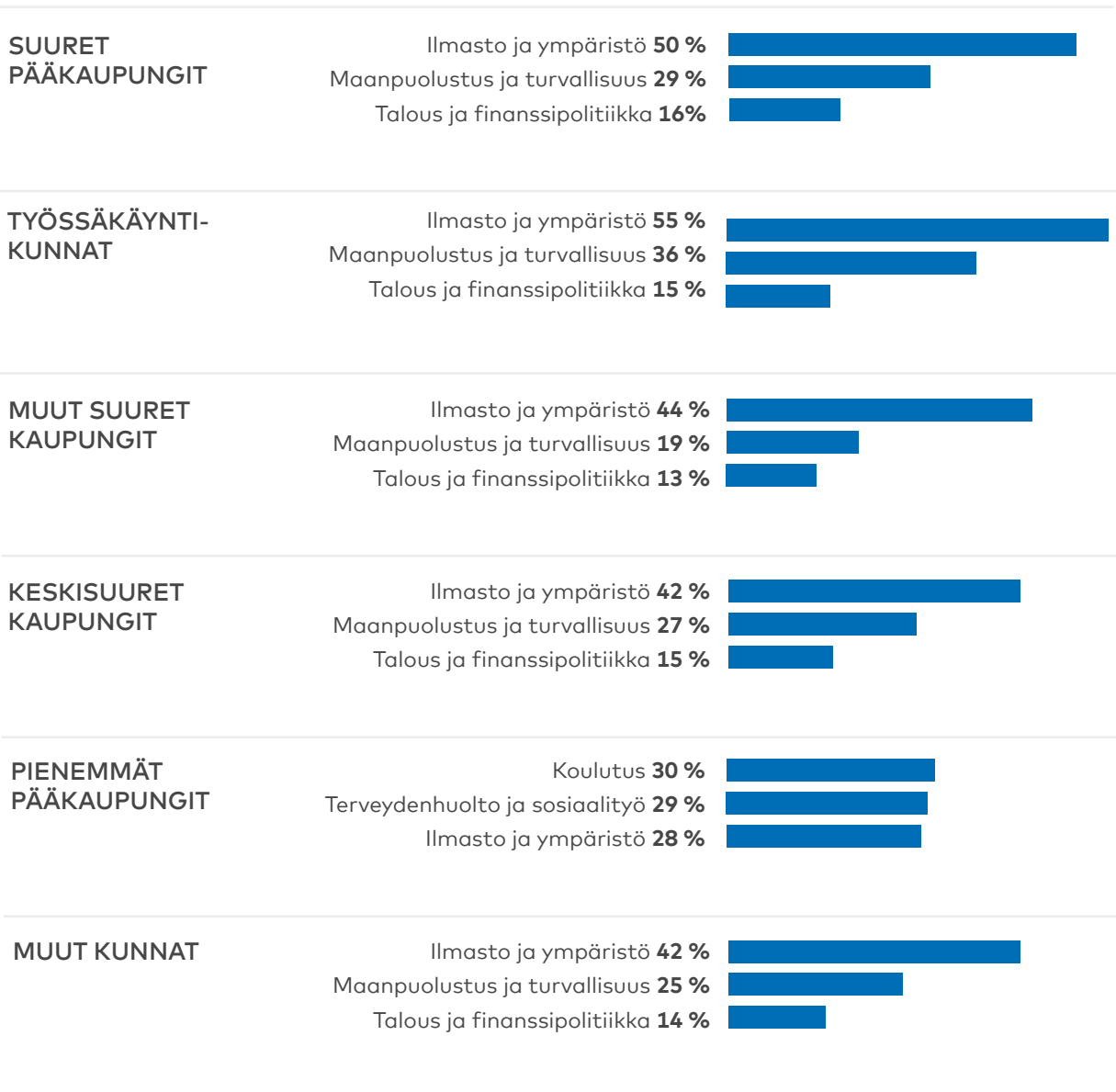
Jotta saadaan yleinen kuva Pohjolan maantieteellisistä eroista, vastaajat on ryhmitelty seuraavasti: suuret pääkaupungit, pääkaupunkia ympäröivät työssäkäyntikunnat, muut suuret kaupungit, keskiuuret kaupungit, pienemmät pääkaupungit ja muut kunnat. Pienemmät pääkaupungit sijaitsevat Islannissa, Ahvenanmaalla, Färsearilla ja Grönlannissa. Aineiston perusteella asuinpaikalla on vaikutusta Pohjoismaiden asukkaiden vastauksiin, ja tässä kappaleessa kerrotaan joistakin havaituista eroista.

Ilmasto ja ympäristö ovat asuinpaikasta riippumatta Pohjoismaiden asukkaiden mielestä kaikkein tärkein yhteistyöalue.

Suurissa pääkaupungeissa ja niitä ympäröivissä työssäkäyntikunnissa vastaajat pitävät muita enemmän ilmastoa ja ympäristöä sekä maanpuolustusta ja turvallisuutta tärkeinä yhteistyöalueina. Pienemmät

Kaavio 10.

Jos ajattelet kaikkia eri alueita, joilla Pohjoismaissa tehdään yhteistyötä, millä alueilla yhteistyö on mielestäsi tärkeintä

pohjoismaiset pääkaupungit ovat poikkeus – tärkeimmäksi asiaksi valitaan koulutus (ks. kaavio 10).

Kaaviosta 10 käy ilmi, että suurten pääkaupunkien ja työssäkäyntikuntien asukkaat pitävät ilmastoa ja ympäristöä tärkeämpänä yhteistyöalueena (50 ja 55 prosenttia) kuin muissa kunnissa asuvat (42 prosenttia). Muissa kunnissa ja muissa suurissa kaupungeissa asuvien vastaukset olivat kuitenkin likimäärin yhtä suuret.

Lisäksi voidaan havaita, että ilmastonmuutoksesta ovat eniten huolissaan pääkaupunkien, työssäkäyntikuntien sekä muiden suurten kaupunkien asukkaat. 89 prosenttia asukkaista suurissa pääkaupungeissa, 87 prosenttia työssäkäyntikunnissa sekä 82 prosenttia muissa suurissa kaupungeissa sanoo olevansa huolissaan ilmastonmuutoksesta, kun vastaava osuus muissa kunnissa asuvien keskuudessa on 74 prosenttia. Tulokset osoittavat myös, että pääkaupungeissa (85 prosenttia) ja muissa suurissa kaupungeissa (82 prosenttia) asuvien mielestä Pohjoismaiden tulisi olla edelläkävijöitä ilmastotyössä, kun muissa kunnissa näin ajattelee 77 prosenttia.

Kaikissa pohjoismaisissa pääkaupungeissa yli puolet vastaajista on sitä mieltä, että päästöjä tulisi vähentää Pohjoismaissa (53 prosenttia suurissa pääkaupungeissa ja 58 prosenttia pienissä pääkaupungeissa). Luku on jonkin verran korkeampi kuin keskiarvo 41 prosenttia. Muiden kuntien vastaajista 37 prosenttia haluaisi päästöjä vähennettävän Pohjoismaissa, ja enemmistön mielestä (55 prosenttia) niitä tulisi vähentää Pohjoismaiden ulkopuolella.

Yleisesti asuinpaikan kannalta voidaan todeta, että suurissa pääkaupungeissa ollaan eniten halukkaita tekemään toimia ilmaston hyväksi, kun taas pienten pääkaupunkien luvuissa näkyy vahva tulevaisuuden potentiaali – erityisesti kun kyseessä ovat ympäristöystävälliset kulkuvälineet ja siirtyminen uusiutuvan energian käyttöön kotona.

Päätelmät ja pohdinnat

Tutkimuksessa on haluttu selvittää Pohjoismaiden asukkaiden asenteita ilmastoon ja demokraattiseen osallisuuteen haastattelemalla lähes 5 000:ta pohjoismaalaista. Olemme halunneet erityisesti selvittää nuorten mielipiteitä, ja ikäryhmä 16–25-vuotiaat on sen vuoksi otannassa ylliedustettuna. Nuorten osuutta on kuitenkin painotettu siten, että se vastaa suhteellisesti kunkin maan väestöosuutta.

Yksi raportin tärkeimmistä johtopäätöksistä on, että kymmenestä Pohjoismaiden asukkaasta kahdeksan on huolissaan ilmastomuutoksesta. Tilanne on suhteellisen tasainen kaikissa Pohjoismaissa. Yhtä monet, kahdeksan kymmenestä, ovat sitä mieltä, että Pohjolan tulee olla ilmastotyössä edelläkävijä. Runsas puolet on sitä mieltä, että painopisteen tulisi olla päästöjen vähentämisessä Pohjoismaiden ulkopuolella. Osuus on suurempi kuin niiden, joiden mielestä päästöjä on vähennettävä Pohjoismaissa.

Yli puolet Pohjoismaiden asukkaista sanoo luottavansa maansa poliittiseen järjestelmään, kun taas 27 prosenttia luottaa vain vähän tai ei lainkaan. Enemmistö ei usko, että poliitikot pystyvät ryhtymään toimiin ilmastomuutoksen hallitsemiseksi. Poliitikoihin tässä asiassa luottavia on vähemmän. Tutkimuksen mukaan ilmastoa ja ympäristöä pidetään Pohjoismaisen yhteistyön tärkeimpänä aiheena. Näin ajattelevien osuus on yli kaksinkertaistunut vuoden 2017 kyselystä. Tämä voidaan suhteuttaa siihen, että kahdeksan kymmenestä asukkaasta on huolissaan ilmastomuutoksesta. Kaikissa Pohjoismaissa Färsaaria ja Grönlantia lukuun ottamatta asukkaat pitävät ilmastoa ja ympäristöä yhtenä tärkeimmistä yhteistyöalueista (valiten sen joko ensimmäiseksi tai toiseksi).

Pohjoismaiden väestö vaikuttaa jonkin verran valmiilta muuttamaan sekä tottumuksiaan että käyttäytymistään ilmastomuutoksen pysäyttämiseksi. Yhdeksän kymmenestä vastaajasta lajittelee jätteensä jo nyt, ja kaksi kolmesta on muuttanut vaatteiden ostotottumuksiaan (ostaa uuden sijaan käytettyä). Tulevaisuudessa monet Pohjoismaiden asukkaista aikovat käyttää ympäristöystävällisempiä kulkuvälineitä ja siirtyä kotonaan uusiutuvan energian käyttöön. Vastausten mukaan useammat haluavat myös lisätä poliittista aktiivisuuttaan. 11 prosenttia oli osallistunut viime vuoden aikana mielenosoitukseen, kun taas 28 prosenttia voisi ajatella tekevänsä sen tulevaisuudessa. 24 prosenttia vastaajista haluaa myös liittyä ympäristöjärjestöön tulevaisuudessa, kun nykyisin ympäristöjärjestön jäseniä on 11 prosenttia.

Joillakin alueilla vastaajat eroavat toisistaan demografisten, maantieteellisten tai sosiaalisten piirteiden osalta, mutta päähuomiomme mukaan sukupuolella, koulutuksella ja iällä ei ole mainittavaa vaikutusta tuloksiin, ja ryhmien mielipiteet ovat kokonaisuudessaan melko samantapaiset. Eroavuuksia ei siksi pidä liioitella.

Naiset ovat enemmän huolissaan ilmastomuutoksesta (86 prosenttia) kuin miehet (70 prosenttia). Naiset (50 prosenttia) ovat myös miehiä (38 prosenttia) enemmän sitä mieltä, että ilmasto ja ympäristö ovat Pohjoismaiden tärkein yhteistyöalue. Tulokset myötäilevät muita tutkimuksia, joiden mukaan naiset ottavat ympäristöongelmat vakavammin kuin miehet.

Tutkimuksesta ilmenee, että koulutus vaikuttaa eniten vastaajien poliittista järjestelmää kohtaan tuntemaan luottamukseen. 61 prosenttia korkeasti koulutetuista luottaa paljon maansa poliitikkoihin. Luku on 10 prosenttipistettä korkeampi kuin Pohjoismaiden keskiarvo ja 20 prosenttipistettä enemmän kuin vähemmän koulutetuilla. Koulutuksen vaikutus ilmastoon ja ympäristöön liittyvissä kysymyksissä on sen sijaan jonkin verran vähäisempi.

Sukupuoli vaikuttaa ilmastoasenteisiin ja koulutustaso vastaajien poliitikkoja kohtaan tuntemaan yleiseen luottamukseen. Ikä vaikuttaa vastauksiin vähiten, kun taas asuinpaikalla on tasaisesti jonkin verran enemmän vaikutusta.

Olimme ehkä odottaneet vastausten eroavan enemmän ikäryhmän perusteella, mutta eri ikäryhmien vastaukset ovat tutkimuksessa hyvin yhdenmukaisia. Yksi kysymys kuitenkin eroaa muista: mitä vastaaja voi ajatella tekevänsä ilmaston hyväksi tulevaisuudessa. Tässä nähdään huomattava ero nuorten (16–25-vuotiaat) ja kaikkein iäkkäimpien (66 vuotta täyttäneet) vastaajien välillä: nuoret ovat valmiita tekemään ilmaston hyväksi enemmän tulevaisuudessa. Nuorten ryhmässä on eroja myös naisten ja miesten välillä. Naiset ovat enemmän huolissaan ilmastonmuutoksesta, ja he pitävät ilmastoa ja ympäristöä tärkeimpänä yhteistyöalueena miehiä useammin. Nuoret naiset eroavat kuitenkin huomattavasti saman ikäisistä miehistä ja muista naisista yleensä siinä, että he voivat ajatella osallistuvansa ympäristöpolitiikkaan tulevaisuudessa enemmän.

Suurimmat vaihtelut löytyvät kansallisella/alueellisella tasolla, mutta taustatekijöistä asuinpaikalla on suuri vaikutus siihen, miten Pohjoismaiden asukkaat vastaavat tutkimuksessa esitettyihin kysymyksiin. Erot ovat suurimmat suurten pääkaupunkien ja muiden kuntien välillä. Pääkaupunkien ja suurempien kaupunkien asukkaat ovat muiden kuntien asukkaita huolestuneempia ilmastonmuutoksesta. Pääkaupunkien asukkaat ovat myös jonkin verran enemmän sitä mieltä, että Pohjoismaiden tulee olla ilmastotyössä edelläkävijöitä ja että meidän on vähennettävä päästöjä Pohjoismaissa.

Näitä eroja ei kuitenkaan tule liioitella. Pohjoismaiden asukkaat vastaavat kysymyksiin yleisesti ottaen hyvin samalla tavalla.

Pohdintoja

Ilmastokysymys tuo meille haasteita. Kaikki Pohjolan asukkaat ovat sitä mieltä, että tilanne on huolestuttava ja vaatii yhteistyötä ja toimintaa. Analyysi antaa meille tilanteesta yleiskuvan, jota emme voi ohittaa. Se osoittaa Pohjoismaiden alueellisen tilanteen yhtenäisyyden jossa kuitenkin on pieniä sävyeroja. Melkein kaikki ovat huolissaan ilmastonmuutoksesta ja valmiita tekemään enemmän paremman tulevaisuuden puolesta. Meillä on enemmän yhteisiä kuin erottavia tekijöitä. Siksi meille välittyy keskeinen viesti: Pohjoismaat taistelevat yhdessä ilmastonmuutosta vastaan.

On tärkeää ymmärtää nämä asenteet, kun laaditaan tarkoitukseen soveltuvia poliittisia strategioita. Se, että ympäristö- ja ilmastokysymykset ovat asukkaiden mielestä tärkein yhteistyöalue Pohjoismaissa, on selkeä signaali pohjoismaiselle yhteistyölle.

Huomattavaa on myös se, että melko suuri osa vastaajista ei luota poliitikkojen kykyyn ryhtyä tarvittaviin ilmastotoimiin; luottamusta tuntee vain 30 prosenttia. Esimerkkinä Norja: luottamus poliitikkoihin on Norjassa Pohjoismaiden suurinta (57 prosenttia), mutta samalla harvat norjalaiset

luottavat melko tai erittäin paljon (22 prosenttia) poliitikkojen kykyyn ryhtyä toimiin ilmastonmuutoksen hallitsemiseksi.

Koska ilmasto on pohjoismaalaisille selvästi aikaisempaa tärkeämpi ja koska kahdeksan kymmenestä on huolissaan ilmastonmuutoksesta, toimia tarvitaan. Toisaalta tämä voidaan tulkita asukkaiden yhteisenä näkemyksenä siitä, että *kaikkien* on osallistuttava ideointiin ja ratkaisujen etsimiseen. Vaikka näemmekin potentiaalia ilmastovastuun kantamisessa tulevaisuudessa, varsinkin nuorten keskuudessa, sen toteutumisesta ei ole takeita. On tärkeä tehtävä järjestää asukkaille mahdollisuus tehdä oma osansa helpottamalla ympäristöystävällisten valintojen tekemistä.

Tutkimuksen taustatekijöissä on joitakin eroja. Suurimmat erot ovat havaittavissa kansallisella tasolla. Samalla on tärkeää todeta, etteivät maiden välisetkään erot ole kovin suuria. Ilmasto ja ympäristö ovat kaikissa maissa kärkeisillä. Niin miehet kuin naiset, korkeasti tai vähän koulutetut, pohjoismaisen pääkaupungin, suuren kaupungin, pienen kaupungin tai muun kunnan asukkaat – kaikki ovat huolissaan ilmastosta.

Pohjolan asukkaat ovat huolissaan ilmastonmuutoksesta sukupuolesta, iästä, koulutuksesta tai asuinpaikasta riippumatta.

Raportin tärkein viesti voidaankin hyvin toistaa: Pohjoismaat taistelevat yhdessä ilmastonmuutosta vastaan.

Visio 2030

Ilmastonmuutosta käsitellään eri tavoin Pohjoismaissa, mutta naapurimailla on yhteinen määrätietoisuus ja tavoite ilmastonmuutoksen pysäyttämiseksi. Yksi tutkimuksen keskeisistä johtopäätöksistä on se, että Pohjoismaiden tulee tehdä yhteistyötä ennen kaikkea ilmasto- ja ympäristöasioissa. Tätä mieltä olevien määrä on yli kaksinkertaistunut vuodesta 2017, jolloin kysymys esitettiin edellisen kerran Pohjoismaiden asukkaille. Ilmasto ja ympäristö ovat kahden vuoden aikana nousseet pohjoismaisen yhteistyön tärkeimmäksi sektoriksi, ja trendin voidaan olettaa kasvavan nopeasti.

Pohjoismaiden ministerineuvoston vision 2030 tavoitteena on vahvistaa yhteistyötä yhteisten kestävyysshaasteidemme ratkaisemiseksi, jolloin pääpaino on siihen tarvittavassa vihreässä murroksessa. Pohjoismaiden pääministerit kokoontuivat elokuussa 2019 Reykjavikiin keskustelemaan kestävyyydestä ja ilmastosta. Samalla he päättivät visiosta, jonka mukaan Pohjoismaiden ministerineuvoston tulee toimia tehokkaasti tehdäkseen Pohjolasta maailman kestävimmän ja integroituneimman alueen vuoteen 2030 mennessä.

Visio tulee vaikuttamaan koko Pohjoismaiden ministerineuvoston työhön. Poliitiikan alat tarkistetaan ja niiden resurssit varmistetaan tukemaan vision mukaisia ohjelmia, hankkeita ja toimintaa. Tavoitteena on muokata yhteistyötä siten, että se on Pohjolan asukkaille entistä merkityksellisempää. Prosessille haetaan aktiivisesti tukea myös kansalaisyhteiskunnasta.

On aivan selvästi tullut aika valjastaa Pohjolan vahvuus ilmaston hyväksi ja antaa asialle korkein prioriteetti. Agenda 2030 ja Pariisin sopimus osoittavat suunnan, mutta meidän on tehtävä työmme entistä tavoitteellisemmin ja nopeammin.

Liite

Tutkimuksen vastaukset kaikista Pohjoismaista ja maittain

1. Jos ajattelet kaikkia eri alueita, joilla Pohjoismaissa tehdään yhteistyötä, millä alueilla yhteistyö on mielestäsi tärkeintä?

	Pohjois- maat	Ruotsi	Norja	Tanska	Suomi	Islanti	Ahvenan- maa	Färsaaret	Grönlanti
Haastatteluja yhteensä	4734	829	825	825	837	533	311	270	304
Ilmasto ja ympäristö	44 %	43 %	34 %	57 %	41 %	26 %	36 %	12 %	21 %
Maanpuolustus ja turvallisuus	26 %	27 %	19 %	12 %	46 %	9 %	16 %	1 %	13 %
Talous ja finanssipolitiikka	14 %	16 %	9 %	11 %	20 %	7 %	18 %	5 %	14 %
Koulutus	11 %	10 %	7 %	9 %	17 %	26 %	18 %	40 %	42 %
Kotouttaminen ja pakolaisasiat	11 %	15 %	3 %	11 %	10 %	9 %	6 %	1 %	5 %
Energia/energia-tehokkuus	10 %	6 %	8 %	17 %	12 %	4 %	2 %	5 %	10 %
Terveystieteet ja sosiaalityö	9 %	8 %	8 %	7 %	11 %	28 %	14 %	13 %	28 %
Elinkeinoelämä/yritys	8 %	3 %	6 %	6 %	22 %	4 %	3 %	10 %	9 %
Kulttuuri	8 %	5 %	8 %	7 %	14 %	12 %	7 %	14 %	24 %
Työmarkkina-asiat	8 %	9 %	4 %	6 %	10 %	4 %	11 %	5 %	8 %
Luonnonvarojen kestävä käyttö	8 %	4 %	6 %	13 %	12 %	4 %	1 %	1 %	15 %
Rikollisuuden kitkeminen Pohjoismaiden rajojen yli	8 %	9 %	2 %	8 %	10 %	6 %	1 %	2 %	9 %
Yhteistyötä on tehtävä kaikilla aloilla niin pitkälle kuin mahdollista	7 %	5 %	3 %	6 %	16 %	9 %	5 %	9 %	29 %
Tutkimus/innovaatio	7 %	4 %	5 %	8 %	11 %	4 %	2 %	1 %	17 %
Ruuantuotanto ja maanviljely	6 %	4 %	5 %	8 %	10 %	3 %	3 %	3 %	6 %
Tasa-arvo	6 %	6 %	1 %	5 %	10 %	10 %	5 %	1 %	20 %
Ulkopolitiikka	6 %	3 %	2 %	6 %	13 %	5 %	1 %	3 %	7 %
Suhteet EU:hun	5 %	4 %	2 %	6 %	10 %	3 %	1 %	2 %	4 %
Lainsäädäntö	4 %	2 %	2 %	6 %	9 %	5 %	3 %	4 %	7 %
Kieli	3 %	1 %	2 %	3 %	7 %	5 %	5 %	17 %	19 %
Alueelliset kysymykset/alueiden kehittäminen	3 %	1 %	1 %	3 %	8 %	2 %	1 %	0 %	5 %
Muu	27 %	34 %	28 %	26 %	14 %	22 %	26 %	10 %	14 %
Yhteensä	236 %	220 %	164 %	240 %	332 %	208 %	183 %	161 %	328 %
Ei millään alalla	12 %	8 %	19 %	14 %	7 %	25 %	8 %	12 %	3 %

2. Millainen on yleinen luottamuksesi maasi poliittiseen järjestelmään? Poliittisella järjestelmällä tarkoitetaan keskeisiä yhteiskunnallisia instituutioita sekä niiden puitteissa toimivia poliitikkoja, luottamushenkilöitä ja virkamiehiä.

	Pohjois- maat	Ruotsi	Norja	Tanska	Suomi	Islanti	Ahvenan- maa	Färsaaret	Grönlanti
Haastattelu- jen määrä	4734	829	825	825	837	533	311	270	304
Luotan erittäin paljon	11 %	11 %	14 %	10 %	10 %	3 %	12 %	3 %	2 %
Luotan melko paljon	40 %	34 %	43 %	44 %	44 %	25 %	48 %	39 %	13 %
Jotain siltä väliltä	22 %	22 %	24 %	15 %	26 %	37 %	21 %	34 %	27 %
Luotan vain vähän	20 %	24 %	12 %	23 %	15 %	27 %	14 %	17 %	34 %
En luota	7 %	9 %	6 %	6 %	4 %	6 %	3 %	5 %	21 %
En tiedä	1 %	1 %	1 %	2 %	0 %	1 %	1 %	3 %	3 %

3. Oletko huolissasi ilmastonmuutoksesta?

	Pohjois- maat	Ruotsi	Norja	Tanska	Suomi	Islanti	Ahvenan- maa	Färsaaret	Grönlanti
Haastatteluja yhteensä	4734	829	825	825	837	533	311	270	304
Olen huolissani	78 %	79 %	73 %	82 %	78 %	77 %	78 %	60 %	67 %
En ole huolissani	21 %	20 %	25 %	18 %	21 %	22 %	21 %	39 %	29 %
En tiedä	1 %	1 %	2 %	1 %	1 %	1 %	0 %	1 %	4 %

4. Oletko sitä mieltä, että Pohjoismaiden tulisi olla edelläkävijöitä ilmastotyössä, vai eikö sitä mielestäsi tarvita?

	Pohjois- maat	Ruotsi	Norja	Tanska	Suomi	Islanti	Ahvenan- maa	Färsaaret	Grönlanti
Haastatteluja yhteensä	4734	829	825	825	837	533	311	270	304
Kyllä, Pohjois- maiden tulisi olla edelläkävijä	80 %	81 %	80 %	82 %	74 %	77 %	89 %	79 %	92 %
Ei, Pohjois- maiden ei tarvitse olla edelläkävijä	18 %	16 %	17 %	16 %	23 %	18 %	9 %	18 %	6 %
En tiedä	3 %	3 %	3 %	2 %	3 %	4 %	2 %	3 %	3 %

5. Minkä pitäisi mielestäsi olla Pohjoismaissa painopistealue haitallisen ilmastovaikutuksen vähentämiseksi?

	Pohjois- maat	Ruotsi	Norja	Tanska	Suomi	Islanti	Ahvenan- maa	Färösaaret	Grönlanti
Haastatteluja yhteensä	4734	829	825	825	837	533	311	270	304
Päästöjen vähentäminen Pohjoismaissa	41 %	39 %	47 %	48 %	30 %	61 %	44 %	63 %	34 %
Apu päästöjen vähentämiseen Pohjoismaiden ulkopuolella	53 %	57 %	44 %	44 %	65 %	28 %	53 %	31 %	60 %
Päästöjä ei tarvitse vähentää	3 %	1 %	3 %	4 %	3 %	4 %	1 %	1 %	5 %
En tiedä	4 %	3 %	6 %	5 %	2 %	7 %	2 %	5 %	2 %

6. Jos päästöjä halutaan vähentää Pohjoismaissa, millä alueella se pitäisi ensikädessä tehdä?

	Pohjois- maat	Ruotsi	Norja	Tanska	Suomi	Islanti	Ahvenan- maa	Färösaaret	Grönlanti
Haastatteluja yhteensä	4734	829	825	825	837	533	311	270	304
Teollisuus ja tuotanto	36 %	40 %	29 %	31 %	41 %	46 %	33 %	16 %	38 %
Kuljetus/ matkat	28 %	34 %	35 %	21 %	19 %	25 %	26 %	30 %	27 %
Energia ja sähkö	14 %	9 %	13 %	23 %	18 %	9 %	16 %	28 %	13 %
Maa- ja metsätalous	6 %	4 %	4 %	11 %	7 %	5 %	8 %	5 %	5 %
Rakennukset ja kiinteistöt	4 %	3 %	4 %	5 %	5 %	1 %	2 %	3 %	4 %
Muu	5 %	5 %	7 %	4 %	3 %	3 %	7 %	3 %	6 %
Ei mikään yllä mainituista	2 %	2 %	2 %	1 %	4 %	2 %	1 %	0 %	2 %
En tiedä	4 %	4 %	5 %	5 %	3 %	9 %	6 %	16 %	5 %

7. Missä määrin luotat siihen, että poliitikot Pohjoismaissa pystyvät ryhtymään tarvittaviin toimiin ilmastomuutoksen hallitsemiseksi?

	Pohjois- maat	Ruotsi	Norja	Tanska	Suomi	Islanti	Ahvenan- maa	Färsaaret	Grönlanti
Haastatteluja yhteensä	4734	829	825	825	837	533	311	270	304
Luotan erittäin paljon	4 %	4 %	3 %	4 %	4 %	1 %	1 %	4 %	4 %
Luotan melko paljon	26 %	27 %	19 %	31 %	29 %	19 %	35 %	27 %	24 %
Jotain siltä väliltä	29 %	26 %	35 %	25 %	32 %	32 %	31 %	27 %	19 %
Luotan vain vähän	29 %	31 %	30 %	32 %	24 %	35 %	25 %	26 %	31 %
En luota	8 %	10 %	8 %	6 %	6 %	9 %	3 %	4 %	7 %
Poliitikkojen ei tarvitse ryhtyä toimenpiteisiin	2 %	1 %	2 %	1 %	4 %	2 %	2 %	1 %	2 %
En tiedä	2 %	2 %	3 %	2 %	0 %	2 %	3 %	9 %	13 %

8. Oletko tehnyt jotain seuraavista ilmaston hyväksi viimeisen vuoden aikana?

	Pohjois- maat	Ruotsi	Norja	Tanska	Suomi	Islanti	Ahvenan- maa	Färsaaret	Grönlanti
Haastatteluja yhteensä	4734	829	825	825	837	533	311	270	304
Lajitellut jätteitä	90 %	94 %	92 %	76 %	94 %	97 %	97 %	71 %	14 %
Ostanut vähemmän uusia vaatteita ja tuotteita	65 %	65 %	65 %	64 %	68 %	72 %	74 %	46 %	10 %
Ostanut käytettyjä vaatteita tai muita tuotteita	65 %	64 %	62 %	69 %	65 %	71 %	76 %	44 %	10 %
Lisännyt kasvissyöntiä / syönyt vegaanisesti	55 %	60 %	46 %	47 %	63 %	44 %	57 %	18 %	5 %
Käyttänyt ympäristöystävällisempiä kulkuvälineitä	54 %	58 %	59 %	47 %	52 %	48 %	48 %	20 %	7 %
Siirtynyt kotona uusiutuvaan energiaan	30 %	32 %	29 %	30 %	31 %	26 %	34 %	19 %	8 %
Ottanut kantaa sosiaalisessa mediassa	29 %	31 %	32 %	25 %	25 %	33 %	32 %	19 %	3 %
Liittynyt ympäristöjärjestöön	11 %	15 %	14 %	10 %	4 %	19 %	11 %	8 %	1 %
Käynyt mielenosoituksessa	11 %	12 %	15 %	9 %	5 %	18 %	6 %	9 %	2 %
Muulla tavalla	9 %	8 %	9 %	14 %	8 %	8 %	6 %	6 %	45 %
Liittynyt poliittiseen puolueeseen	7 %	9 %	11 %	5 %	2 %	11 %	7 %	7 %	0 %
Harjoittanut kansalaistottelemattomuutta	3 %	3 %	3 %	4 %	3 %	6 %	3 %	0 %	0 %
Yhteensä	430 %	450 %	437 %	399 %	420 %	452 %	450 %	268 %	106 %
En ole tehnyt mitään	2 %	2 %	3 %	2 %	2 %	1 %	1 %	9 %	33 %

9. Mitä seuraavista voisit tehdä ilmaston hyväksi tulevaisuudessa?

	Pohjois- maat	Ruotsi	Norja	Tanska	Suomi	Islanti	Ahvenan- maa	Färösaaret	Grönlanti
Haastatteluja yhteensä	4734	829	825	825	837	533	311	270	304
Lajitella jätteitä	83 %	83 %	78 %	78 %	92 %	82 %	84 %	60 %	16 %
Ostaa käytettyjä vaatteita tai muita tuotteita	71 %	73 %	60 %	75 %	75 %	79 %	78 %	38 %	12 %
Ostaa vähemmän uusia vaatteita ja tuotteita	71 %	72 %	63 %	71 %	76 %	80 %	74 %	36 %	12 %
Käyttää ympäristöystävällisempiä kulkuvälineitä	67 %	69 %	60 %	70 %	68 %	82 %	70 %	32 %	7 %
Lisätä kasvis-syöntiä / syödä vegaanisesti	59 %	61 %	44 %	57 %	70 %	55 %	62 %	17 %	5 %
Siirtyä kotona uusiutuvaan energiaan	48 %	53 %	35 %	51 %	51 %	56 %	55 %	35 %	9 %
Ottaa kantaa sosiaalisessa mediassa	35 %	38 %	31 %	33 %	37 %	48 %	43 %	20 %	3 %
Käydä mielenosoituksessa	28 %	34 %	24 %	29 %	17 %	38 %	28 %	11 %	4 %
Liittyä ympäristöjärjestöön	24 %	33 %	20 %	20 %	17 %	44 %	33 %	8 %	0 %
Harjoittaa kansalaistottelemattomuutta	14 %	18 %	9 %	15 %	13 %	20 %	14 %	1 %	1 %
Liittyä poliittiseen puolueeseen	13 %	17 %	11 %	10 %	9 %	13 %	15 %	9 %	0 %
Muulla tavalla	8 %	7 %	9 %	9 %	8 %	5 %	5 %	5 %	34 %
Yhteensä	522 %	557 %	444 %	520 %	534 %	602 %	562 %	274 %	102 %
En millään tavalla	5 %	5 %	11 %	5 %	2 %	4 %	5 %	30 %	36 %

Menetelmä

Pohjoismaiden yhteenlasketut tulokset on painotettu eri maiden väestömäärän mukaan:

Muu	Suhde
Ruotsi	37,1 %
Norja	19,3 %
Tanska	21,4 %
Suomi	20,4 %
Islanti	1,3 %
Ahvenanmaa	0,1 %
Färsaaret	0,2 %
Grönlanti	0,2 %

Virhemarginaalit:

800 haastattelua	4700 haastattelua
Otoksella 20/80: +/- 2,8 %	Otoksella 20/80: +/- 1,1 %
Otoksella 50/50: +/- 3,5 %	Otoksella 50/50: +/- 1,4 %

Haastattelujen määrä maittain:

Maa	Haastatteluja yhteensä
Ruotsi	829
Norja	825
Tanska	825
Suomi	837
Islanti	533
Ahvenanmaa	311
Färsaaret	270
Grönlanti	304

Lähteet:

Fritz M. & Koch M., Public Support for Sustainable Welfare Compared: Links between Attitudes towards Climate and Welfare Policies, Sustainability (2019).

Demokratia ja ilmastotoimet Pohjoismaissa
– yhteinen suunta, erilaiset kysymykset
Andrea Skjold Frøshaug ja Ulf Andreasson

Nord 2020:034
ISBN 978-92-893-6599-4 (PDF)
ISBN 978-92-893-6600-7 (ONLINE)
<http://doi.org/10.6027/nord2020-034>

© Pohjoismaiden ministerineuvosto 2020

Ulkoasu: Mette Agger Tang

Pohjoismainen yhteistyö

Pohjoismainen yhteistyö on yksi maailman laajimmista alueellisista yhteistyömuodoista. Yhteistyön piiriin kuuluvat Islanti, Norja, Ruotsi, Suomi ja Tanska sekä Ahvenanmaa, Färsaaret ja Grönlanti.

Pohjoismaista yhteistyötä tehdään politiikan, talouden ja kulttuurin aloilla tärkeänä osana eurooppalaista ja kansainvälistä yhteistyötä. Pohjoismaisen yhteisön tavoitteena on vahva Pohjola vahvassa Euroopassa.

Pohjoismainen yhteistyö pyrkii vahvistamaan pohjoismaisia ja alueellisia etuja ja arvoja globaalissa maailmassa. Maiden yhteiset arvot lujittavat osaltaan Pohjolan asemaa yhtenä maailman innovatiivisimmista ja kilpailukykyisimmistä alueista.

Pohjoismaiden ministerineuvosto

Nordens Hus
Ved Stranden 18
DK-1061 Kööpenhamina
www.norden.org

Lisää pohjoismaisia julkaisuja on luettavissa osoitteessa www.norden.org/fi/julkaisut

Tässä raportissa tuodaan esiin sekä haasteita että mahdollisuuksia, joita pohjoismaiset demokratiat kohtaavat työssään tulevaisuuden ilmaston ja ympäristön puolesta. Nämä seikat muodostavat ytimen visiossa 2030, jonka mukaan Pohjolasta tulee maailman kestävin alue. [Lue lisää visiosta](#)

